

75 let od otevření Masarykovy měšťanské školy chlapecké v Lysé nad Labem

**Historie školy očima školních kronik
z let 1936 - 2011**

**Základní škola Bedřicha Hrozného
Nám. B. Hrozného 12
289 22 Lysá nad Labem**

I	Stavba aneb co jí předcházelo	3 - 7
	Cesta k nové školní budově	3
	Zahájení a dokončení stavby - léta 1935 a 1936	4
	Slavnostní otevření Masarykovy měšťánské školy chlapecké	5
II	Ze školních kronik	8 - 21
	První školní rok 1936/37	8
	Druhý školní rok 1937/38	10
	Třetí a přelomový školní rok 1938/39	12
	První okupační školní rok 1939/40	13
	Škola za války	15
	Květen 1945 v Lysé nad Labem očima kronikáře	17
	Závěr posledního válečného školního roku 1944/45	18
	První svobodný školní rok 1945/46	19
III	Poválečné osudy školy	21 - 35
	Přelom 40. a 50. let (1946 – 1953)	21
	Padesátá a šedesátá léta na Školním náměstí 1318	24
	Sedmdesátá léta – období normalizace	30
	Od počátku 80. let do sametové revoluce	33
	Na cestě k právní subjektivitě školy	33
IV	Současnost	35 - 36

Zazněl školní zvonek. Ze tříd se vyhnuly děti a po několika minutách zavládne celou školní budovou ticho. Prázdné lavice, ledabyle smazaná tabule, rozházené křídly. Usedám na jednu ze židlí o rozhlížím se kolem. Kolik žáků asi sedělo na tomto místě, kolik žáků prošlo mohutnými vchodovými dveřmi, kolik učitelů se vystříдалo u tabule. Jací asi byli? Všichni měli nepochybně jedno společné: chtěli svým žákům předat své dovednosti, zkušenosti a co nejlépe je připravit na budoucí život. Jejich odměnou byly dychtivé pohledy dětí, jejich zájem, probuzená touha po vědění a poznání.

Dnešní generace jsou velmi náročné a učí se žít v moderním, globalizovaném světě. Neznají již žádné bariéry, které by jim znemožnily svobodně se prosadit ve kterémkoli koutu naší malé planety. Přál bych si, aby už nebyl podceňován a degradován význam vzdělávání, aby si jej vážili především žáci, jimž jsou jejich rodiče příkladem a aby i politici, bez ohledu, zda se jedná o úroveň komunální, krajskou nebo celostátní, vzdělávání podporovali skutky, nikoli prázdnými slovy a bezcennými frázemi. Vždyť naši předchůdci si nechali do štítu dnes již přestavěné budovy vepsat: „Jako ozdoba zlatá moudrému jest učení“.

Historie Masarykovy školy se začíná psát vlastně již dávno před rokem 1936. Staré školní kroniky nám pomohou nahlédnout do historie a přiblíží nám nejen samotné změny, kterými škola za sedmdesát pět let své existence prošla, ale též náhled na důležité události města Lysá nad Labem a celé země. Tento almanach by měl být připomenutím celého uplynulého období. Pojďme společně nahlédnout do historie školy a povězme si na závěr i něco o její současnosti.

Mgr. Karel Špecián, ředitel školy

Přehled ředitelů školy

září 1936 – únor 1938	definitivní ředitel Karel Linhart
únor 1938 – listopad 1938	zatímní ředitel Bohumil Pařízek
listopad 1938 - červen 1941	definitivní ředitel Josef Jiránek
září 1941 – červenec 1946	zatímní ředitel Bohumil Pařízek
1946 – 1953	Josef Jiránek
1953 – prosinec 1953	Květa Fučíková
leden 1954	zastupující ředitel Rudolf Novák
únor 1954 – srpen 1958	Jaroslav Fučík
1958 – 1968	Květa Fučíková
1968 – 1971	Rudolf Novák
Ve školním roce 1977/78 škola sloučena se ZDŠ nám. B. Hrozného 12	
1971 – 1993	Jaroslava Čichovská – Soukupová
1993 – 2004	Marie Pokorná
2004 – současnost	Karel Špecián

I. Stavba školy aneb co jí předcházelo

Cesta k nové školní budově

Nutnost otevřít v Lysé další školu má starší historii. Potřeba nové školní budovy v Lysé nad Labem vyvstala již kolem roku 1922. Jakmile začal platit zákon, omezující počet žactva v jednotlivých třídách, stala se potřeba nových učeben ve městě již zcela nutnou. Žádané místnosti se totiž opatřovaly nájmem v soukromých domech, což nebylo šťastné řešení mimo jiné i z hlediska hygienického. Existovala celá řada projektů a námětů na stavbu, přestavbu i nástavbu staré školy, některé z nich dokonce i schválené obecním zastupitelstvem, ale nikdy nebyl dostatek jednotné vůle tak, aby tyto plány mohly být naplněny. První veřejná rozprava o nové škole se konala

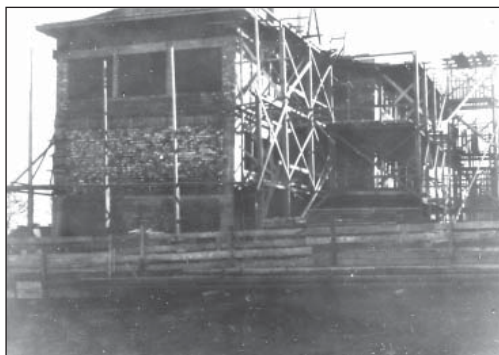
v roce 1933, a to v lyském hotelu Král. Stará škola totiž v té době potřebovala důstojné zázemí pro 11 tříd, které tehdy musely být umístěny v nouzových prostorách všude po městě. Podporu této myšlenky konkrétními činy vyjádřili především členové tehdejší místní školní rady, kteří neustávali jednat s odpovědnými představiteli města o nutnosti postavit ve městě další školní budovu. Někdy počátkem září 1934 byly předloženy projekty na výstavbu školy, vypracované architektem Františkem Cucem z Lysé nad Labem a architektem Liskou z Hradce Králové. Okresní školní výbor v Mladé Boleslavi na svém zářijovém zasedání se nakonec rozhodl pro projekt architekta Lisky. Velmi složité bylo zajišťování úvěrů pro stavbu; nakonec se úvěry uvolily poskytnout tři peněžní ústavy: Okresní hospodářská záložna v Nových Benátkách, filiálka Lysá nad Labem ve výši 200.000 Kč, Zemská banka v Praze přispěla částkou 350.000 Kč a konečně díky osobní záruce okresního školního inspektora Pluhaře přislíbila Městská spořitelna v Roudnici částku 300.000 Kč. Celkový objem úvěrů ale činil pouze 850.000 Kč, a tak se v první fázi uvažovalo o výstavbě po etapách. Nakonec vložilo obecní zastupitelstvo do obecního rozpočtu 850 tisíc korun na stavbu školy a městský úřad pak předložil rozpočet i s návrhem na schválení slíbených půjček zemskému úřadu v Praze.

Problémy nastaly při vyjasňování, kdo je stavebníkem školy, zda městská rada a obecní zastupitelstvo, nebo okresní školní výbor. Nakonec okresní školní výbor určil, že stavebníkem školy bude místní školská rada. Architekt Liska však musel svůj původní projekt přepracovat, neboť byl vázán částkou 850 tisíc Kč, a ta byla tehdy považována za částku maximální. Mezitím předložil nový projekt architekt Ing. Velvarský z Prahy, který počítal s etapami výstavby a navrhoval postavit celkem tři samostatné budovy, měšťanskou školu chlapeckou, tělocvičnu a měšťanskou školu dívčí, navzájem propojené chodbou, vedoucí do tělocvičny. Tento návrh vzbudil velkou pozornost. Následně se i Okresní spořitelna v Lysé nad Labem rozhodla do projektu zapojit tím, že převzala úvěr nabízený Zemskou Bankou v Praze za výhodnějších úrokových podmínek.

Aby místní školní radě nebylo vytýkáno, že obstrukcemi nad členy komise brání výstavbě školy, přistoupila na návrh, že stavebníkem školy bude obec, již bude k ruce stavební komise, složená ze zástupců obce a místní školské rady. Do stavební školské komise byli zvoleni: za školskou radu její předseda Jan Pavlíček, místopředseda V. Sandholc a její členové J. Bárta a F. Fišer. Zástupci města se stali starosta pan Václav Hradecký, radní p. L. Kazmar, L. Novák a pan Stolín. Za odborníky s hlasem poradním byli zvoleni: ředitel městského úřadu p. Tangl, technický úředník téhož úřadu p. Lejsal, ředitel měšťanské školy chlapecké K. Linhart a ředitelka dívčí měšťanské školy B. Franzová. Na ustavující schůzi stavební školské komise pak byl zvolen předsedou starosta města V. Hradecký a místopředsedou pan L. Kazmar. Na témže zasedání bylo rozhodnuto, aby se z kapacitních důvodů nejprve začalo se stavbou měšťanské školy chlapecké. Dále pak byly schváleny stavební plány Ing. arch. V. Velvarského, neboť je komise považovala za mimořádně kvalitní a zároveň bylo zrušeno usnesení týkající se plánů arch. Lisky. Teprve na zasedání obecního zastupitelstva 18.6. 1935 bylo zadáno vypracování podrobných plánů a rozpočtů za odměnu 2¼ % z celkového rozpočtu stavby. V září 1935 pak proběhlo nabídkové řízení a zadání stavby. Sama stavba byla rozčleněna na tři etapy.

Zahájení a dokončení stavby - léta 1935 a 1936

Po mnoha aktivních schůzích stavební komise bylo rozhodnuto započít se stavbou školy 2.11.1935. Poté následovalo vyhlášení lokality, kde bude škola stát. Ačkoli komise doporučila realizovat stavbu Na Mlýníku, městské zastupitelstvo se nakonec přiklonilo k lokalitě Na Písku.

Na starých černobílých fotografiích, vlepěných ve školní kronice, lze pozorovat několik fází stavby, od vyhloubení základů po stavbu jednotlivých podlaží. Protože zima 1935/36 byla poměrně mírná, stavba zdárně pokračovala a před nejhorším obdobím zimy, 22. prosince, 1935 byla hrubá stavba již zabezpečena. Práce pak pokračovaly hned na jaře 1936, kdy už zastřešená stavba byla doplněna okny, dveřmi, posléze omítkou a pokračovalo se ve vnitřních úpravách. Nakonec jen zbývalo školu vybavit nábytkem a zařízeními. Finančními experty bylo v době dostavby kladně hodnoceno, že náklady na stavbu školy byly velmi příznivé. Kolaudační komise stanovila i konečnou bilanci stavebních nákladů:

Zednické, betonářské, kovářské práce včetně zárubní a prací stavebního rázu mimo budovu: Kokeš a Michálek Praha za spoluúčasti B. Šlechty a V. Houštekého, Lysá n. L.	550.980,72 Kč
Truhlářské práce: Karel Vojtěch, František Bendl a Jarka Kutchan Lysá n. L.	52.133,53 Kč
Instalatérské práce včetně vodovodu a kanalizace: Ant. Hradecký, Lysá n. L.	60.340,64 Kč
Zámečnické práce: Alois Král	51.031,76 Kč
Malířské a natěračské práce: Václav Halman a František Němec, Lysá n. L.	37.306,74 Kč
Sklenářské práce: Antonín Pošva, Lysá n. L.	16.590,65 Kč
Čalounické práce: František Horáček, Lysá n. L.	12.804,00 Kč
Klempířské práce (fa nejmenována)	15.406,00 Kč
Elektrotechnické práce: Antonín Hradecký a Rudolf Kuběnka, Lysá n. L.	15.698,10 Kč
Parketářské práce: Fr. Mlejnecký, Záměstí u Rožďalovic	15.406,00 Kč
Kamenické práce vč. dlažby a obkladů: fa Charamza Praha	10.601,10 Kč
Pokrývačské práce - Jindřich Lamata, Lysá n. L.	12.462,90 Kč
Instalace ústředního topení: Antonín Tlapák za spoluúčasti fy Matička Praha	87.191,94 Kč
Izolace rovných střech: fa Teerag Praha	6.000,00 Kč
Náklady na stavební dozor	7.750,00 Kč
Náklady na vypracování projektu, stavebních plánů a architektonický dozor	26.550,60 Kč
Celkové náklady	978.254,68 Kč

Na financování stavby se v jejím průběhu pak dále ještě podílela Městská spořitelna v Bakově nad Jizerou, neboť plánovaný rozpočet 850 tisíc Kč byl překročen o dalších 150 tisíc korun.

Škola byla vybavena moderním nábytkem, dodaným místní firmou Vichr a spol., ve fyzikální síni (učebně fyziky) byly instalovány nové trojseřadlové stoly, zatímco do kreslírny byly přeneseny stoly ze staré školy, i když po předcházející opravě a renovaci, kterou provedla firma bratří Rubešů z Litole. Firma Vichr dodala do školy i další nábytek, například do hovorny, do ředitelny a sborovny a dále tabule. V Masarykově škole se nacházely dva typy tabulí: tzv. otáčecí tabule listové dodala firma Vichr a spol., ve dvou třídách byly nainstalovány posunovací tabule tzv. Martínkova systému. Ty dodala firma bratří Rubešů z Litole, která

těž vyrobila celkem 10 kateder s křesly, zatímco stůl do učebny fyziky, sborovny a psací stůl do ředitelny zhotovila firma Kutchan, Lysá nad Labem. Železné stojany do kabinetů dějepisu a přírodopisu poskytl p. Václav Hradecký, dva dřevěné stojany na obrazy přírodopisné a technologické, stojan na mapy a skříně dodal lyský truhlář p. František Bendl, osvětlovací tělesa pak firma V. Ziminkov.

S jistým zpožděním byl dodán další nábytek - například skříně na pomůcky do kabinetů, stůl a skříně do kabinetu chemie a další byly dodány až o prázdninách 1937. Stavba moderní školy upoutala pozornost v mnoha obcích a městech a jejich představitelé si přijeli Masarykovu školu prohlédnout. Zprávy o otevření školy proběhly i v tisku, například Národní osvobození v čísle 214 ze dne 13. září 1936 přináší celostránkovou reportáž o škole a jejím vybavení. Upozorňuje, že tato budova je teprve první etapou celkové výstavby újezdních měšťanských škol a předpokládá ještě stavbu stejné rozsáhlé měšťanské školy dívčí a tělocvičny s aulou. Budova měšťanské školy chlapecké je dobře situovaná, s výhodnou polohou u zámeckého parku na kraji města. Obsahuje 8 učeben, velkou kreslírnu, posluchárnu fyziky a chemie, dílnu pro ruční práce, šest kabinetů, temnou komoru, ředitelnu, sborovnu, hovornu, která zároveň slouží jako školní knihovna, místnost pro kola a rozsáhlou centrální šatnu. V budově je také kotelna ústředního topení, místnost pro uložení paliva a byt školníka o jednom pokoji a kuchyni se vším moderním příslušenstvím. Celková dispozice je řešena tak, že je důsledně oddělena administrativní škola od vnitřních prostor, které jsou tak chráněny od znečištění ovzduší botami či šatstvem návštěvníků. Toto opatření znamenalo velkou úsporu na každoročních nákladech na čištění a udržování školy. Při stavbě školy a jejím vybavování bylo tehdy použito nejlevnějších a nejtrvanlivějších materiálů (například většina dveří včetně zámků a kování slouží dodnes), i když byl vyloučen jakýkoliv přepych, neboť se jednalo o stavbu užitkovou. Vytápění je parní, nízkotlaké, používá se hnědé uhlí. Ve škole jsou splachovací WC a každá učebna je vybavena příslušným počtem umyvadel. Do všech místností je rozvedeno elektrické osvětlení. Dlažby jsou vesměs šamotové, na WC a chodbách terazzové, což byl tehdy používaný druh ozdobné dlažby z cementu a šterku ušlechtilých hornin a dodnes je patrný například v prostorách šaten, podlahy v učebnách pak z dubových výlsků, vestavěné skříně z dubového dřeva. Remeslné práce byly prováděny místními firmami a podnikateli ve vysoké kvalitě. Stavební dozor vykonával městský stavitel pan Lejsal, vlastní stavbu provedly firmy Břetislava Šlechty a Václava Houštěckého z Lysé nad Labem a St. Kokeše a E. Michálka z Prahy.

Slavnostní otevření Masarykovy měšťanské školy chlapecké

V neděli dne 13. 9. 1936 o deváté hodině ranní proběhly velkolepé oslavy otevření nové školy. Ze stránek školní kroniky s doslovně přepsanými projevy, z několika přiložených a velmi zachovalých fotografií a zvukných jmen hostů, kteří se slavnostního otevření zúčastnili, je velmi dobře patrné, o jak významnou událost nejen městského, ale i celookresního formátu tehdy šlo. Slavnosti se zúčastnilo více než tisíc hostů.

Na jednoduché ale vkusné pozvánce Městské rady v Lysé nad Labem k slavnostnímu otevření budovy školy stojí celkem jedenáct bodů programu:

1. Vystoupení pěveckého sboru Dalibor
2. Uvítání přítomných starostou města V. Hradeckým
3. Slavnostní projev okresního školního inspektora J. Pluhaře

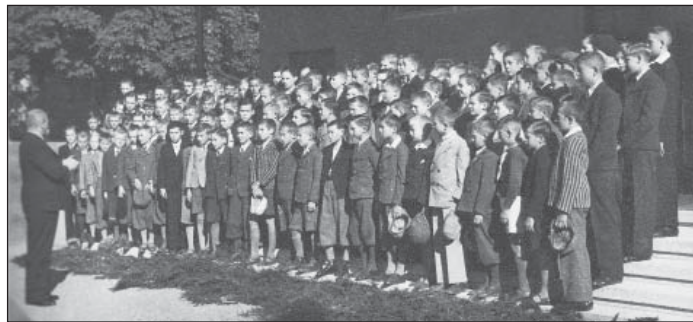

4. Projev okresního hejtmana V. Špale
5. Proslovy hostů
6. Pěvecké vystoupení spolku Dalibor
7. Oficiální předání budovy místní školské radě
8. Odevzdání klíčů řediteli školy
9. Přednesy žactva
10. Státní hymna
11. Prohlídka školní budovy

Slavnostní shromáždění zahájil projevem starosta města V. Hradecký. Připomněl okolnosti, které vedly k realizaci stavby na základě dlouho odkládaných a diskutovaných problémů s nedostačující kapacitou staré školy. Zmínil všechny, kdo se na stavbě podíleli a popřál všem, aby tato škola vychovávala pro život dobře připravené občany, kteří si váží svého vzdělání, své obce i vlasti. Následovaly projevy okresního hejtmana V. Špale a okresního školního inspektora Jaroslava Pluhaře. Po nich zazpíval smíšený pěvecký sbor Dalibor skladbu Otakara Zicha *Modlitba na Řípu*.

Následně předal starosta V. Hradecký školní budovu do opatrování předsedovi místní školské rady MUDr. Františku Tichému, jenž poděkoval všem, kteří se na vybudování školy a jejím vybavení podíleli. Poté předal MUDr. Tichý klíče od školní budovy řediteli Karlu Linhartovi. Ředitel školy poděkoval a slíbil, že učiní vše pro další rozvoj školy a výchovu žactva v zásadách T. G. Masaryka. Výsledkem tohoto snažení bude opravdová „Masarykova měšťanská škola“, jak stojí v jejím hrdém názvu. Následovalo vystoupení žáků II. a III. ročníku, kteří zazpívali dvojhlasý sbor, jehož autorem byl ředitel kůru v Nymburce p. Hofman a autorem textu odb. učitel Bohumil Pařízek. Dalším

bodem oslav bylo sborové poděkování žactva pod vedením odb. učitelky Boženy Poláckové. Recitace se stala pro obecenstvo velkým překvapením a jak uvádí dobový kronikář, jeho kvalitu odměnilo bouřlivým potleskem. Byl zaznamenán i povzdech, že jak zpěv, tak recitace žáků měly být zachyceny na gramofonovou desku. Na závěr ještě zazpíval

spolek Dalibor státní hymnu a starosta města prohlásil Masarykovu měšťanskou školu chlapeckou krátce před desátou hodinou dopoledne za otevřenou.

Poděkování žactva

Autorka: odborná učitelka Božena Poláčková
*Den vzácný vzešel nám!
Den veliké radosti a krásy!
Dnes srdce se srdcem smírně ruku podává si,
neb dílo lásky skončeno.*

*Hle, zde brána vědění otvírá se všem,
kdož do ní vejít snili.
V ní vzkazy Komenského, Masaryka
se skutkem naplnily.*

*Nechť stánek práce jsi - lásky též chrám-
svým věčným ohněm vzdoruj vždy tmám!
Z tvých světlých oken jen světlo ať se šíří,
v tvých síních ruch a jas a život necht' víří!*

*Ať v našich mladých dětských duších
zde síla, dobro vzplane,
ať mluva a duch český žít tu neustane!
Nechť z dobrého tu sémě
zas dobrý zraje plod!
Ty do tmy svět' nám heslem:
Osvětou na nejvyšší bod!*

*V tobě chcem slít - v tobě jen růst
a ke zdaru vlasti spět.
Čela svá pro ni nastavit, ať zná nás svět,
jak vás kdys znal,
když statečně krvi jste platili
vykoupení nás všech.
Toho nezapomínáme!
Dnes naše srdce v nezměrné lásce vstříc letí
vaším mozolům zkrvavělým,
vaším skráním zšedivělým,
těm srdcím zhoroucnělým.*

*Že dnešní den v paměti chcem mít,
vám otcům, matkám, vlasti k radosti chcem žít -
to slibujeme!*

Nová školní budova přitahovala zájem hostů i po slavnostním otevření. Prohlédnout si ji přijeli členové místních školních rad zblízka i zdaleka, neboť se chtěli nechat inspirovat pro stavbu vlastní nové školní budovy. Byli se zde podívat členové školních rad z Hořinku (tehdejší okr. Mělník), z Líbeznice (okr. Praha - venkov), Švihova (okr. Klatovy), Humpolce, Morašic u Litomyšle, ale též z Bobnic u Nymburka a Poděbrad. Školu poctili svou návštěvou i okresní školní inspektori: z Mladé Boleslavi Jaroslav Pluhař s chotí, z okresu Praha - venkov F. Černý, z Českého Brodu o.š.i. Kohout, z Humpolce K. Klača, zemský školní inspektor vrchní škol. rada Dr. Šimek, ministerský rada ministerstva školství a národní osvěty Dr. Praus s chotí a docent Karlovy univerzity Dr. V. Příhoda. O školní budovu projevil zájem i starostové několika měst a obcí, uvedl me starostu Nymburka p. J. Fialu spolu s městským finančním referentem, dokonce i celé učitelské sbory s ředitelem v čele, například učitelský sbor měšťanských škol v Nymburce a učitelský sbor dívčí měšťanské školy v Poděbradech. Říšský svaz učitelstva měšťanských škol v ČSR zařadil tuto školu mezi 3 vzorné školní budovy, doporučené další odborné pozornosti.

II. Ze školních kronik

První školní rok 1936 - 1937

Školní rok začal oficiálně 1. září 1936, zemskou školskou radou byly při zdejší škole zřízeny 3 třídy postupně, 2 definitivní pobočky (I. a II. ročník) a 1 zatímni pobočka po zákonu nutná (I.C) a 1 zatímni pobočka po zákonu ne nutná (III.B).

Na počátku školního roku školu navštěvovalo celkem 300 žáků v 7 třídách 3 ročníků:

I.A	47 žáků
I.B	47 žáků
I.C	48 žáků
II.A	41 žák
II.B	41 žák
III.A	38 žáků
III.B	38 žáků

Jak je z uvedených údajů patrné, musel učitel zvládnout výuku ve třídě s necelými 50 žáky.

Do června 1937 došlo k nepatrnému úbytku žáků - konečný stav představoval 292 žáky.

Učitelský sbor v tomto školním roce tvořili:

Karel Linhart	definitivní ředitel	správce školkového odděl. škol. zahrady
Jos. Lebduška	definitivní odb. učitel	správce kabinetu přírodopisného a fyzikálního
Bohumil Pařízek	definitivní odb. učitel	správce kabinetu zeměpisného
Marie Fotrová - Salivarová	definitivní odb. učitelka	správce kabinetu technického
Frant. Krchov	zatímní odb. učitel	správce sbírek a pomůcek pro ruční práce chlapecké
Bož. Poláčeková	zatímní odb. učitelka	správce knihovny žakovské
Daniela Navarová - Röscheová	výpomocná učitelka	pověřena dočas. správou učitelské knihovny a zahrady
Jana Vítová	výpomocná učitelka	správce kabinetu dějepisného
Blanka Tronerová	učitelská aspirantka	
Štěpán Pažout	zatímní učitel	

Zajímavé jsou i údaje o náboženském vyznání žáků ke konci školního roku:

a) římskokatolické	212
b) československé - evangelické	27
c) československé husitské	26
d) bez vyznání	27

Národnostní složení: 294 žáků čsl. státních příslušníků české národnosti a 6 německé národnosti.

Je patrné, že školské statistiky a výkaznictví nebyly tehdy tak složité, jako dnes, v době počítačů. Na škole byla vyučována němčina v sedmi odděleních, jazyku vyučovali M. Fotrová, D. Navarová a Jos. Lebduška. Důležitou součástí školního roku byly **školní oslavy**. Ty se týkaly pochopitelně významných státních svátků: 28. října, 7. března (narozneniny T. G. Masaryka) a 28. května (narozneniny prezidenta E. Beneše). Právě u příležitosti oslav naroznenin prezidenta Beneše byla uspořádána v pátek 28. května 1937 o půl osmé večer v hotelu Král **dětská akademie** pod záštitou učitelstva obecných a měšťanských škol v Lysé nad Labem. Program byl velmi bohatý, měl celkem dvanáct bodů. Zahájení oslav bylo nemyslitelné bez vztyčení státní vlajky, následovala recitace, slavnostní projev, přednesený uč. Otakarem Svobodou (později kolaborujícím s nacisty) a poté vlastní pěvecká, recitační a divadelní vystoupení žáků lyských škol. Oslava byla ukončena státními hymnami Malé dohody (Československa, Rumunska a Jugoslávie). Sál byl podle kronikáře zaplněn do posledního místečka a každé vystoupení žáků sklídilo velký potlesk.

Žáci se účastnili též **slavnostního uvítání rumunského krále Carola II.** a prince Michala v Milovicích. Již tehdy se žáci účastňovali **exkurzí, filmových představení, přednášek a pietních akcí**. Během návštěvy v biografu mohli vidět např. filmy *Věžeň na Bezdězi*, *T. G. Masaryk*, *vrchní velitel branné moci*, *Léto dvou prezidentů* a *Zem spieva*. Na exkurzi se vydali do továrny na výrobu cementových rour firmy Lana v Lysé nad Labem. Spisovatel A.C. Nor (vl. jménem Josef Kaván) žákům přednášel na téma „Jak vzniká kniha“. Využívány byly **učebnice schválené podle osnov z roku 1932** - čítanka, mluvnice, zeměpis, dějepis, přírodopis, fyzika, početnice, měřictví a němčina. Je velmi zajímavé, že tehdy

Učitelstvo obecných a měšťanských škol v Lysé nad Labem

pořádá

v pátek 28. května 1937

v hotelu „Král“

DĚTSKOU AKADEMII

na oslavu narozenin p. presidenta Ed. Beneše.

POŘAD:

1. Vztyčení státní vlajky a sborová recitace.	
2. Slavnostní projev.	Přednese uč. Ot. Svoboda.
3. Příání.	Dvojpěv žáků měst. školy.
4. Recitace básní.	Žáci a žákyně obec. školy.
5. Pohádka o nenasytném kuřátku.	Žáci 1. tř. obecné školy.
6. Národní písně.	Zpívá sbor žákyní měst. školy.
7. Baletní vložka.	Tančí žákyně měst. školy. Holá, Kafková a Novotná. —
U klavíru pí řed. Sovadinová.

PŘESTÁVKA.

1. Jarní den. Scéna:	Žákyně obecné školy.
2. Národní písně.	Zpívají žákyně měšťanské školy.
3. Pod naším praporem.	Žáci 5. třídy obecné školy.
4. Tanečky.	Žákyně měšťanské školy.
5. Jen dál.	Sborová recitace žáků měšťanské školy.
6. Státní hymny Malé dohody.	Zpívá sbor žáků měšťanské školy.

Změna programu vyhrazena.

Změna programu vyhrazena.

Začátek přesně o 1 $\frac{1}{2}$ 8. hodině večerní.

Prosíme p. l. obecního, aby zaujalo svá místa včas, vzhledem k účinkujícím malým dětem.

Vstupné Kč 4.-, Kč 3.-, Kč 2.-

Předprodej vstupenek u p. Bendla.

Uvítání rumunského krále Carola II.

vykonala druhou část zkoušky II. odbornosti pro měšťanské školy u státní zkušební komise v Plzni, praktikantka Blanka Tronerová navštěvovala ošetrovatelský kurs Československého červeného kříže a odb. učitelka Růžena Vávrovská státní kurz tělesné výchovy v Nymburce.

Škola odebírala pro potřeby výuky a vzdělávání jak žáků, tak pedagogů i časopisy, např. Mladý svět (55 kusů), Mláďa (45 kusů), dále Klas, Naše republika, Československý kreslíř, Tvořivá škola, Škola a rodina, Časopis pro občanskou nauku a brannou výchovu, Časopis tělesné výchovy mládeže, dále vlastivědné sborníky a věstníky.

Školní rok byl zakončen 26. června 1937 proslavem jednotlivých třídních učitelů a během nich byly vzpomenuy i zásluhy obou prezidentů o ČSR.

Druhý školní rok 1937 - 1938

I tentokrát bylo zahájeno vyučování 1. září a došlo k nepatrnému nárůstu počtu žactva, školu navštěvovali celkem 304 žáci. Počet tříd a ročníků se nezměnil. **Učitelský sbor** posílili: Karel Vaňata, zatímní odborný učitel a správce kabinetu dějepisného, Růžena Vávrovská, definitivní odborná učitelka a správce školní knihovny a konečně Vladimír Sandholz, definitivní učitel podle § 4, spravující učitelskou knihovnu. Bohužel, definitivní ředitel Karel Linhart vážně onemocněl a k 1. únoru 1938 převzal zatím správu školy odb. učitel Bohumil Pařízek.

Dne 3. září složila slib **nová místní školní rada**, skládající se z 5 zástupců učitelů škol ve městě a dále 9 zástupců občanů (dle politických stran - za stranu národně demokratickou, čl. stranu lidovou, stranu živnostníků, republikánskou, československou socialistickou, sociálně demokratickou a komunistickou) a 3 náhradníků. Předsedou byl opět zvolen MUDr. František Tichý, později značně zprofanovaná osobnost z doby okupace.

Počátek školního roku byl poznamenán vážným zhoršením zdravotního stavu a následným **úmrtím prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka**. Jeho smrt byla chápána velmi citlivě, protože byl ctěn jako zakladatel samostatného státu Čechů a Slováků. Mnozí občané města se zúčastnili pohřebního průvodu v Praze, městské zastupitelstvo

měla škola na svých bedrech i tzv. **sociální péči o mládež**. Zdroje činily finanční příspěvky, naturálie, šatstvo, otop a výkony - dnes bychom řekli poskytnuté služby - od místní školské rady (2.500 Kč), obce (750 Kč), firem a soukromníků (1.620 Kč). Sbírký vynesly 702,50 Kč, jiní donátoři (stát, spolky, jednotlivci, redakce) poskytli 4.180 Kč. K dispozici bylo tedy celkem 9.963 Kč. Z toho fondu bylo vynaloženo 1620 porcí polévky v hodnotě 1.620 Kč, 126 dnů pobytu v ozdravovnách nákladem 3.150 Kč, ostatní zdravotní akce (očkování, prohlídky nebo opravy chrupu) u 15 žáků stály celkem 120 Kč, v rámci vánoční ošacovací akce bylo 55 žákům rozdáno ošacení za 2.213 Kč a 86 žáků bylo poděleno učebními pomůckami v hodnotě 2.500 Kč.

Ani tehdy již učitelé nemohli ujít **dalšímu vzdělávání**, a tak se v kronikách můžeme dočíst, že učitelka Jana Vítová se v květnu 1937 účastnila kurzu tělesné výchovy v Mladé Boleslavi, učitelka Daniela Navarová - Röschová

uspořádalo veřejnou schůzi. I škola, nesoucí prezidentovo jméno, vzpomněla v oficiálním projevu zásluhy zemřelého státníka a připomněla svým žákům nést dále Masarykův odkaz: „.....naplnit svůj život svědomitou prací, zaměřenou k ušlechtilému cíli, dále a dále sebevzděláváním růst, uchovat si citlivé srdce, ochotné pomoci všude tam, kde je toho třeba.“ Správa školy zaslala rodině prezidenta Masaryka kondolenci, na niž dne 11. listopadu obdržela poděkování za vyjádření soustrastí od Alice Masarykové, Olgy Revilliod-Masarykové a Jana Masaryka.

V pondělí 4. října 1937 zhlédlo žactvo vlastenecký film *Jízdní hlídka* od Fr. Langra, k němuž byl připojen dokumentární film *U úmrtního lože prezidenta T. G. Masaryka*. **Oslavy státního svátku** dne 28. října 1937 proběhly v důstojné ale smutné atmosféře. Školu postihlo i **mimořádné zdravotní opatření**, neboť 19. listopadu oznámil státní obvodní lékař MUDr. František Tichý, že na jeho návrh uzavírá okresní úřad v Mladé Boleslavi všechny školy a třídy v Lysé nad Labem až do úterý 23. listopadu z důvodu epidemie záškrtu. Bohužel, této infekční chorobě podlehli dne 26. listopadu žák II.A Miloš Finstr. Škola vyjádřila rodičům soustrast, spolužáci a učitelé uspořádali sbírku na věnec.

Od prosince 1937 se **změnil školní a vyučovací řád** a díky tomu i délka vyučovací hodiny, která nyní činila 50 minut.

O pololetních prázdninách, ve dnech 4. a 5. února, bylo nainstalováno firmou Technowatt Praha **rozhlasové zařízení s mikrofonom a přehrávačem gramofonových desek**. Toto moderní zařízení převzali členové školské rady a zástupci městského úřadu v čele se starostou Václavem Hradeckým. Náklady na jeho instalaci činily 8.968 Kč, přičemž 50 % uhradilo formou daru ministerstvo školství a národní osvěty v Praze, zbytek se zavázalo vyplátit městské zastupitelstvo.

Oslava 88. narozenin prvního prezidenta v pondělí 7. 3. 1938 se nesla v duchu „První březen bez Tatička“. Večerník Českého slova přinesl 11. 3. 1938 zprávu, že památku prezidenta utčili žáci v Lysé připraveným rozhlasovým pásmem, šířeným do všech tříd nově instalovaným školním rozhlasem.

I v tomto roce působil při škole **sociální fond**, ačkoli musel hospodařit se skromnější částkou 5.287 Kč. V rámci této podpory se usnesla školská rada, že vybere z každé školy po dvou dětech z rodin sociálně slabých a uhradí jim náklady **výletu do Prahy**. Z Masarykovy městšánské školy chlapecké byli vybráni Václav

Jabůrek, žák III.A a Zdeněk Procházka, žák III.B. Dne 17. června odjeli oba chlapci, kteří nikdy předtím neměli možnost navštívit naše hlavní město, na tři dny do Prahy, kde se stali hosty pražského primátora Dr. Petra Zenkla. Bylo o ně pečováno dobrou stravou, ubytováním na Královských Vinohradech, prohlédli si mnoho památek, navštívili i pražskou zoologickou zahradu, zhlédli představení Fidlovačka ve vinohradském divadle a cvičení žactva na X. všesokolském sletu na strahovském stadionu.

Hrozící nacistická agrese vzbudila v roce 1938 celonárodní úsilí posílit obranyschopnost státu. Občané kupovali vypisované **půjčky na obranu státu**, pořádaly se veřejné sbírky. Také žáci školy, přestože většina z nich pocházela z nemajetných poměrů, vybrali celkem 916 Kč. Bohužel, i když dobová kronika zmiňuje, že učitelský sbor se zavázal k 1 % srážce z platu po dobu 5 měsíců, nebo vkladu vplatním lístkem šekovým č. 400 Poštovní spořitelny přímo na Jubilejní fond na obranu republiky, již neuvádí, kolik činily tyto dary úhrnem. Bylo by to zajímavé srovnání. Vlastenectví nebylo tehdy prázdňným pojmem.

Protože v červnu 1938 probíhal **X. všesokolský slet v Praze**, byl školní rok mimořádně ukončen již 22. června a vystupující žáci byli uvolněni z vyučování. Velký sokolský průvod se konal i v Lysé nad Labem a stal se tradičně významnou společenskou událostí. Na dobové fotografii je zachyceno slavnostní nastoupení na ploše před dnešní restaurací U Bílé labutě a poštu.

Třetí a přelomový školní rok 1938 - 1939

„Na nás učitelích nyní jest, abychom klady naší národní povahy v mládeži posilovali a připravovali je na život v nových poměrech.“

Tento historicky mezní a dramatický školní rok byl zahájen na základě dohody ministerstva školství a národní osvěty s ministerstvem financí výnosem ze dne 9. června 1938, a to v **nově vymezeném spádovém obvodu Masarykovy školy**, kam spadala celá místní obec Lysá nad Labem, Litol, Milovice, Stratov, Benátecká Vrutice a osada Stará Lysá (část místní obce Stará Lysá z politického okresu Mladá Boleslav). Tento obvod se nově nazýval školním újezdem a tak se stala Masarykova škola měšťanskou školou újezdní. V důsledku výnosu zemské školní rady musela být dosavadní místní školní rada rozpuštěna, následně v nových volbách byli zvoleni noví zástupci z řad občanů i učitelů a stala se újezdní místní školní radou. Jejím předsedou se stal opět Dr. František Tichý.

Počet žáků stoupl na 314, škola měla 3 kmenové třídy, dvě definitivní pobočky a tři zatímní, všechny podle výnosu zemské školní rady jako po zákonu nutné. Kronikářovy **záznamy z podzimu 1938** se v důsledku událostí nenesou v pozitivním duchu. První výročí úmrtí T. G. Masaryka vystřídala zpráva z 21. září 1938 o rozhodnutí velmocí, na jehož základě musela československá vláda odstoupit území s převážnou většinou německého obyvatelstva Německé říši. Dva dny poté byla vládou vyhlášena všeobecná mobilizace, týkající se všech branně povinnosti podléhajících mužů ve věku do 40 let. Díky mnichovské konferenci 29. září však ukázněné odhodlání bránit vlast vzalo za své - „..... **diktátu nebylo možno se vzpěčovatí.**...“ uvádí zápis v kronice. Její další záznamy jsou smutným čtením - zrada Francie, která nás dvacet let ubezpečovala svým přátelstvím a ochotou pomoci, věrolomnost Polska, které využilo situace, aby mohlo uchvátit zpět některá území ve Slezsku, na Těšínsku, Oravě a Spiši, nenasytnost Maďarska, požadujícího odstoupení jižní části Slovenska a Podkarpatské Rusi s městy Košicemi, Užhorodem a Mukačevem. Následovala **nová organizace státu**, změna jeho názvu na Česko - Slovensko, volba nového prezidenta JUDr. Emila Háchy a nařízení z 5. prosince 1938, požadující odstranění obrazů bývalých dvou prezidentů ze všech školních místností a jejich nahrazení středním státním znakem. To se stalo v úterý 28. února 1939; počátkem března se ve třídách navíc zcela nově objevily i kříže.

Vzhledem k situaci se ocitly stovky učitelů z obsazených území bez místa.

Evakuace mnohých míst byla náhlá, mnozí byli nuceni zanechat na místě celý svůj majetek. Tak se stalo, že na naši školu byli přiděleni Josef Jiránek, býv. def. ředitel obecné a měšťanské školy ze Šilperku, okres Zábřeh a z Podmokel katecheta Bohuslav Hruškovský. Naproti tomu praktičtka Věra Drtinová byla od 1. 1. 1939 ustanovena uč. praktikantkou ve Stratově a zatímní odborná učitelka Daniela Navarová - Röschová, která na zdejší škole vyučovala od 1. 9. 1936, byla zproštěna školní služby.

Předvánoční období přineslo kromě existenčních otázek i **havárii**: 21. prosince ve škole praskl kotel ústředního topení. Jeho výměna probíhala zdlouhavě, takže výuka musela probíhat počátkem ledna v budově dívčí školy. Oprava ústředního topení si celkem vyžádala náklady 40.000 Kč.

Počínající předjaří však přineslo nové vážné události. Po jmenování nové autonomní slovenské vlády v čele s Karlem Sidorem přijal bývalý slovenský ministerský předseda Dr. Jozef Tiso pozvání říšského kancléře Adolfa Hitlera a 13. března přicestoval do Berlína na jednání, která se stala **předzvěstí konce Česko - Slovenska**. Následující den se Dr. Tiso vrátil do Bratislavy a po tajném jednání schůze autonomního slovenského sněmu byla vyhlášena samostatnost Slovenska. V úterý 14. března 1939 byl prezident JUDr. Hácha pozván na schůzku s Hitlerem do Berlína, avšak o předcházejícím jednání Němců s Tisem mu nebylo nic známo. Proto se domníval, že předmětem jednání bude především otázka Slovenska. Vývrcholením napjatých jednání se stala vynucená dohoda, na jejímž základě „přijal vůdce a říšský kancléř Čechy a Moravu pod ochranu Německé říše“ a dalšího dne, 15. března 1939 v ranních hodinách, zahájila říšskoněmecká branná moc obsazování území našeho státu. On den později podepsal A. Hitler na Pražském hradě výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava. Motorizované části německé armády dojeły podle kronikáře do Lysé nad Labem dne 15. března přibližně o 9. hodině dopolední. Byly ubytovány ve staré školní budově. V budově Masarykovy školy obsadila německá armáda jen 5 učeben. Němečtí vojáci se zdrželi ve městě až do 22. dubna. Po jejich odchodu musely být učebny vymyty a vydezinfikovány, neboť vojáci v učebnách močili do rohů. Některý inventář byl poškozen a tak musel být opraven. Opravy platila obec, které byl pobyt německé armády tehdy ještě refundován.

Konec školního roku již nebyl příliš dramatický, konal se **týden národního zdraví**, během něhož byla zákům připomínána hygiena a význam čistoty těla i prostředí pro zdraví. Dne 14. června díky podpoře ředitelství státních drah se konal **zájezd do Prahy**. Žáci si prohlédli Pražský hrad, zoologickou zahradu a zhlédli představení Smetanovy Hubičky ve Stavovském divadle.

Červen poznamenala **ochranná opatření proti záškrtu**, která způsobila přerušení výuky a dezinfekci učeben. Žáci byli propuštěni domů již 21. června a 24. června si přišli pro vysvědčení.

Projevy učitelů na konci školního roku poznamenala doba: žáci byli poučováni o významu léčivých rostlin a podněcováni k jejich sběru, vzpomínky na T. G. Masaryka vystřídal připomenutí významu památných dnů 5. a 6. července.

První okupační školní rok 1939 - 40

Školní rok 1939/40 byl zahájen 1. září 1939. Do školy tehdy docházelo 180 žáků z Lysé, Byšiček a Dvorce, 15 žáků ze Staré Lysé, 36 žáků z Litole, 15 žáků ze Stratova, 28 žáků z Milovic, 13 žáků z Benátské Vrutice, 4 žáci z Ostré - Šnepova a 1 žák z Rozkoše - Kostomlat ; celkem 292 žáci. Z tohoto počtu se 215 žáků hlásilo k náboženství římskokatolickému, 25 žáků k náboženství československému (husitskému) - později přejmenovanému na náboženství českomoravské, 22 žáci k náboženství československému evangelickému a 30 žáků bylo bez vyznání. Jako nový nastoupil do školy výpomocný učitel Alois Holub. Třídními učitelé byli:

I.A	odb. uč. Karel Vaňata
I.B	odb. uč. Marie Fotrová
I.C	odb. uč. Josef Lebduška
II.A	odb. uč. Vlasta Slívková
II.B	odb. uč. Anna Matějů
II.C	odb. uč. Jan Řezníček
III.A	odb. uč. Růžena Vávrovská
III.B	odb. uč. Jar. Matějů

Nový školní rok začal v **provizorních podmínkách**, neboť 2. září 1939 obsadilo říšské vojsko opět budovu měšťanské školy. Školní sbírky byly uloženy na půdu, nábytek částečně vystěhován na chodby a škola se musela přestěhovat do prostor měšťanské školy dívčí. Počet vyučovacích hodin byl se svolením okresního školního výboru redukován na 21 hodin týdně, a to po sedmi hodinách v úterý, ve čtvrtek a v sobotu. Ostatní dny v týdnu má v týchž místnostech vyučování měšťanská škola dívčí. Veškeré výnosy byly až do ledna 1942 zasílány ve znění německo-českém, od ledna pak jen v německém a veškerá korespondence s úřady mohla probíhat jen v německém jazyce. Také veškerá školní administrativa musela být psaná v němčině. Přišlo **nařízení o nových učebních osnovách** a vyučování podle nových učebnic. Dosud používané učebnice byly prohlédnuty, musely se odstranit a popřípadě zalepit neprůhledným papírem články, které obsahovaly nežádoucí informace z českých dějin. Do map byla zřetelně zakreslena hranice Protektorátu Čechy a Morava. Vyučování občanské nauce bylo zakázáno. Směrnice, kterými se nové vyučování mělo řídit, směřovaly k naprostému zdůraznění všeho, co okupanti vyžadovali, a naopak k potlačení všeho, co by mělo nějaký vztah k dřívějším poměrům. Také byla nařízena revize žákovské a učitelské knihovny. Dějepisné učebnice autorů Gebauerová - Jirák - Reitler musely být zaslány zemské školní radě a místo nich byly zavedeny se svolením a souhlasem okresního úřadu učebnice Mlčochovy.

V dějepisných učebnicích se nesměl objevit text o československých legiích, T. G. Masarykovi a Edvardu Benešovi. Nové učební osnovy přinesly především zvýšení počtu vyučovacích hodin němčiny na 4 týdně, tělesné výchovy rovněž 4 hodiny týdně a do všech tříd byl zaveden zpěv. Tím se týdenní počet hodin zvýšil na 34. Vyučovací hodina trvala 45 minut. V pozdějších válečných letech byla výuka němčiny zavedena v rozsahu 7 hodin týdně. O tomto období vypráví podrobněji kapitola Škola za války.

Jelikož v některých krajích vypukla **epidemie obrny**, bylo na některých okresech (včetně mladoboleslavského) zastaveno vyučování od 13. září do 2. října; měšťanská škola chlapecká byla uzavřena až do 8. října. Odras doby je patrný velmi zřetelně na školou zasílaných sděleních pro rodiče žáků, mnohdy již obsahující varování. Správa školy musela zaslat 27. října prostřednictvím žáků jejich rodičům sdělení tohoto znění: „*Vážení rodičové, žádáme Vás slušně ale naléhavě, a to z důvodů nejzávažnějších, abyste své děti dne 28. října poslali do školy jako každý jiný den a po návratu ze školy nepouštěli je již z domu. Jde jen a jen o děti a jejich dobro. - Učitelé škol v Lysé n. L. „*

U příležitosti vstupu vítězné armády německé do Varšavy, uvádí kronikář, byly vztyčeny na školní budově od neděle 1. října do neděle 8. října říšskoněmecké vlajky.

Dne 5. listopadu 1939 byl na škole ustanoven poprvé **výbor rodičovského sdružení**. Smyslem práce těchto sdružení byla především charitativní činnost na školách, zejména pak zajišťování stravování chudých žáků. Dne 21. listopadu 1939, pod vlivem událostí 17. listopadu v celém protektorátě, zaslala škola rodičům toto **naléhavé sdělení**: „*Učitelský sbor Vás upozorňuje, že z důvodů bezpečnostních není dovoleno žákům vycházeti, jakmile se setmí. Za tmy směji žáci vycházeti jen v průvodu rodičů nebo dospělých osob. Prosíme, abyste chování svého dítěte mimo domov věnovali největší péči.*“

Varování před neuváženým nesouhlasem s okupací byl obsažen v dalším sdělení z 9. prosince 1939, z něhož již přechází mráz po zádech: „*Vážení rodičové, učitelské sbory a rodičovská sdružení obrací se na vás opět s naléhavou žádostí o spolupráci v nabádání Vašich dětí, aby se vyvarovaly všech neprozřetelných přestupků vůči členům říšské branné moci, německým občanům a německé mládeži (posměchu, spílání, posunků, úmyslného vrážení a podobně). Školy byly upozorněny nadřízenými úřady, kdyby nebyla zjednána náprava, že zakročí bezpečnostní orgány, po případě německé úřady učiní samy rázná opatření. Upozorňujeme Vás na to a zdůrazňujeme, že by tato opatření postihla především Vaše děti i Vás. Žádáme Vás znovu, abyste nedovolovali vycházeti svým dětem ve večerní době bez Vašeho průvodu nebo bez průvodu dospělých osob na ulici. Společně s důvěrou na Vaši spolupráci a děkujeme Vám.*“ Že tato prosba nebyla marná, svědčila i následující událost. Dne 18. listopadu večer rozbil nejištěný pachatel kamenem okno v hotelu Grand, a to v místnosti, kde byla ubytována říšská policejní stráž. Došlo k lehkému zranění pomocného úředníka policie. Obci byla za tento skutek vyměřena pokuta 10.000 korun, kterou muselo zaplatit veškeré obyvatelstvo české národnosti mimo pravidelné dávky a daně. Vedení města vyzvalo občany, aby přispěli na tuto pokutu přiměřeně podle majetkových poměrů.

Počátkem prosince opustilo říšské vojsko budovu měšťanské školy chlapecké a od 9. prosince, po částečných opravách a zverubném úklidu místností, byla zahájena výuka. Větší opravy škod, například zničené stěny, podlahy a rozbitá sociální zařízení, byly přesunuty až na zimní prázdniny. Během nich došlo k důkladnému vymytí všech učebnic místností a opravení a napastování parketové podlahy. Přitom bylo zjištěno, že některé parkety byly napadeny houbou. Prasklá přička ve fyzikálním kabinetu musely být zbourány. Výuka mohla následně probíhat opět v plném rozsahu. Po vánočních prázdninách musela být provedena **revize žakovské a učitelské knihovny** a byly odstraněny všechny nevyhovující svazky. Ty se musely zapečetit a uložit. S nimi byly zapečetěny a uloženy též nevyhovující obrazy a znaky ČSR, které se dosud ve škole nacházely. Výuku však neohrožovali pouze němečtí vojáci, ale též **nedostatek uhlí**. Pololetní prázdniny byly prodlouženy až do pondělí 4. března, ve druhé polovině února docházeli v určené dny žáci do školy pouze pro úkoly. Nicméně zásoby otopu byly tak malé, že ani po 4. březnu nebylo možno zahájit vyučování, a tak ve dnech 4. - 20. března se vyučovalo pouze 2 půldny, v posledním březnovém týdnu pak 3 půldny týdně. Tyto události měly mimo jiné i velký vliv na prospěch žactva.

Dne 15. března se museli žáci shromáždit v kreslárně a učebně fyziky. Ke shromážděným žákům promluvil ředitel školy Josef Jiránek a odb. učitel Bohumil Pařízek o prvním výročí protektorátu. Na škole musely být vyvěšeny dvojí vlajky, říšskoněmecká se svastikou a protektorátní. Následující den byly do všech učeben zavěšeny státní znaky Protektorátu Čechy a Morava. V dubnu se konala obdobná akce u příležitosti narozenin „vůdce a říšského kancléře“. Zahájen byl **sběr kovů**, v němž se měli žáci škol zapojit do shromažďování ušlechtilých kovů pro německé válečné úsilí. Městskému úřadu bylo celkem odevzdáno 22 kg různých barevných kovů. Jakmile se na jaře oteplilo, byl zahájen **sběr léčivých bylin**. Organizace sběru bylin byla prováděna i o hlavních prázdninách. Žáci byli využíváni ale i například při sběru housenek bource borového, které se vykulty v ohromném množství ve zdejších lesích a decimovaly porosty.

Vážnoucí zásobování a potravinové přiděly vedly k rozšíření polévkových dnů; těch bylo celkem 60 a rozdáno během nich bylo celkem 9019 porcí polévek a stejný počet housek. Tuto stravovací akci podpořilo město Lysá nad Labem částkou 3.000 K; dalšími dary byla posílena částkou 3.068 K, přičemž výdaje činily celkem 6.649 K.

Na školní budově zaválaly opět nenáviděné vlajky, a to v červnu 1940 po kapitulaci Francie. V měsíci květnu museli podle dekretu státního prezidenta JUDr. Emila Háchy vykonat všichni členové učitelského sboru **nový služební slib**, později byli povinni v souladu s rasovými zákony prokázat svůj původ, doložený potřebnými doklady.

Školní rok byl zakončen 28. června 1940. Žákům bylo sděleno, jak se mají chovat, připomenut zákaz shromažďování, povinná pomoc při zemědělských pracích, při sběru léčivých bylin a různých odpadků a promluveno opět o účtě k vlajce a hymnám - pochopitelně okupačním.

Školní kroniky do roku 1939/40 byly zabaveny, zapečetěny a uloženy jako závadné knihy. Počínaje školním rokem 1940/41 se zakládaly nové, s číslovacími listy, aby nebylo možné zápisy dodatečně měnit a přepisovat. Tento osud postihl i naši kroniku, která končí záznamem o uplynulém školním roce s poznámkou: „*Tato pamětní kniha byla zapečetěna od 1. 9. 1940 až do 5. května 1945. V této době zapisováno bylo do nové knihy podle nařízení protektorátního ministra školství - Moravcova. V této se po osvobození pokračuje. 8/5 1945 - podepsán Boh. Pařížek, zat. ředitel*“

Bohumil Pařížek vystřídal ve funkci ředitele školy Josefa Jiráňka od roku 1941, kdy byl ředitel Jiránek jako bývalý legionář penzionován.

Škola za války - souhrnný náhled na školní léta 1940 - 1945

Česká škola trpěla za války nesmírně, především upřednostňováním výuky německého jazyka, vyučovanému nejprve v rozsahu 4, později, jak již bylo zmíněno, dokonce 7 hodin týdně. Poté, co se v prosinci 1941 po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora stal okresním hejtnanem v Mladé Boleslavi říšský Němec, stal se i okresní školní úřad úřadem německy vedeným a správci škol museli až do osvobození úřadovat německy. Učitelé museli zvládnout jazyk a pokud se jim nepodařilo složit zkoušky, byli finančně postiženi a zkoušky byli povinni opakovat, dokud neuspěli. Poté, co všichni učitelé prošli **kurzy němčiny**, byly zavedeny pravidelné měsíční okresní konference o vyučování, pochopitelně povinné a v němčině. Dokonce i mezi učiteli se mělo mluvit jen německy, což se zde samozřejmě nedělo. České dějiny ve výuce jako by neexistovaly, dějepis byl podřízen německé nacistické historiografii, kdy vše muselo odpovídat tehdejšímu ideologickým výkladům. Nesmělo se hovořit o ničem, co bylo ryze české nebo dokonce československé. Zeměpis se soustřeďoval především na výuku o Großdeutschland, o Velkoněmecké říši a protektorát byl jen její nepatrnou součástí. Německé názvy míst se nesměly počesťovat, a tak se objevují v kronikách záznamy o jednání v Berlínu, namísto dříve běžného Berlíně. Složitá, těžká doba, kdy se mnohé nesmělo a naopak mnohé muselo. Například bylo třeba odstraňovat všechny upomínky na první republiku, portréty obou prezidentů, vlajky, znaky, likvidovaly se učebnice, pečety knihy v knihovnách, ve školách místo 7. března, 28. května a 28. října se slavil 15. březen vznik Protektorátu Čechy a Morava a Hitlerovy a Háchovy narozeniny. Zatímco se stal státní prezident JUDr. Emil Hácha již za protektorátu zcela nespravedlivě nenáviděnou osobou, ačkoli se snažil mířit represe okupantů jak jen mohl a dokud toho byl ještě díky postupující demenci, související s vysokým věkem a těžkou chorobou schopen, a to i za cenu osobního ponížení a ztráty důstojnosti, byl jediným českým politikem, jenž byl nucen nést takové břímě, které nenesl nikdo předtím a ani potom. Vzdát se úřadu státního prezidenta mu nacisté nedovolili. Karl Hermann Frank, státní tajemník v úřadu říšského protektora, hrozil opakovaně deportací jeho dcery Milady do koncentračního tábora. Kronikář uvádí, že tyto proslovy učitelů k narozeninám Hitlera i prezidenta Háchy byly naštěstí nahrazeny **rozhlasovými relacemi** natolik nezáživnými, že je děti ani neposlouchaly. Žáci se museli naučit německou nacistickou hymnu *Deutschland, Deutschland über alles*, konaly se nejen povinné sběrové akce druhotných surovin (kosti, hadry, papír, gumy, kovy) ale i pravidelná sbírka léčivých bylin. Hodnotné barevné kovy byly odevzdávány jen v nejnútnejším tolerovatelném množství, aby nemohl být nikdo nařčen ze sabotáže válečného úsilí, zatímco údaje o ostatních surovinách byly ve výkazech nadhodnocovány, takže škola dostala jednou dokonce i pochvalu z protektorátního ministerstva práce. Navenek se vše odehrávalo pod pláštěm **loajality**, aby nebylo vzbuzováno podezření okupačních úřadů, neboť ty neustále hrozily tvrdými represemi. Případy zatčených a uvězněných nebo dokonce popravených spoluobčanů varovaly. Vykonávat učitelské povolání v takové době nebylo jistě jednoduché, zejména když víte, že vás kdykoli může kdokoli udát a následky mohou být katastrofální. Z bývalé měšťanské školy se stala díky zavádění německého školského systému jen **škola hlavní**, avšak pokračovat na ní směřovalo pouze 35 % žáků obecné školy po 5. ročníku, a to až po vykonané přijímací zkoušce. Ostatní žáci museli dokončit svou školní povinnost jen na škole obecné. Tím způsobem se rozšířily školy obecné až do 8. ročníku, který však pro nedostatek žáků v Lysé nad Labem otevřen nebyl. Na konci války byla dokonce zavedena **šestistupňová klasifikační škála**, podle německého vzoru. Ironií se stal předpis, na jehož základě žáci z rozšířené obecné školy mohou jít studovat všechna řemesla a dokonce i učitelské ústavy. Učitelé jako veřejní zaměstnanci museli prokazovat svůj árijský původ až do třetího pokolení. Jednou z nejcitlivějších povinností pro učitele školy byla nutnost zúčastnit se zasedání německého válečného soudu v Dražicích v roce 1944, kde na lavici obžalovaných sedělo 10 dělníků a občanů z Kocháněk za to, že poskytli pomoc dvěma ruským zajatcům. Devět z nich bylo odsouzeno nemilosrdně

k trestu smrti, mezi nimi i těhotná žena. Desátý, správce družstva, jenž pravděpodobně ze strachu selhal a vše vyvrátil gestapu, dostal jen 5 let káznice.

Během války byly **školy v protektorátě často zavírány úplně**, nebo bylo vyučování organizováno omezeně, vyučovat se muselo v nejrůznějších náhradních prostorách, popřípadě se žákům zadávaly jen domácí úlohy. Příčinou bylo opakuji se ubytování německého vojska ve školních budovách.

V Lysé nad Labem se tak stalo celkem osmrkrát, naposledy od 14. ledna 1945 až do konce války. Často nebylo možné vyučovat i z jiných příčin, například pro nedostatek paliva. Je s tím spojena i **aféra**. V polovině roku 1941, po nových volbách do místní školské rady v čele s Ing. Josefem Pochmanem, byl zjištěn schodek v hospodaření bývalé místní školní rady v celkové výši 115.000 K. Tato bývalá m.š.r. pod vedení MUDr. F. Tichého přitom předtím neměla na nákup uhlí pro školu dostatek peněz. Chybějící částku nakonec musel doplatit Dr. Tichý spolu s pokladní, odb. učitelkou Marií Fotrovou, která byla poté z trestu přeložena kamsi na vesnici do jižních Čech. Dr. Tichý, který tehdy již nepokrytě kolaboval, si na nacistické správě okresu vyprosil úřad vládního komisaře města a tím se stal po zrušení místních školních rad v roce 1943 z titulu funkce komisaře i předsedou školní obce. Nechutná ironie! Nicméně před soudem tato zpronevěra projednávána nebyla, neboť se každý bál všemocného a mstivého člověka, jímž Dr. Tichý v této době bezpochyby byl. Kronikář její totiž charakterizuje v poválečném záznamu jako chorobně ješitného slavomana a peněz lačného lakomce, který nakonec přece jen neušel trestu, neboť byl 10. května 1945 národním výborem zatčen a jako kolaborant a zrádce převezen do vazby v Brandýse nad Labem. Osobní majetek mu byl zkonfiskován a jeho skutky později projednávány před národním soudem.

Chování učitelů za války, kteří působili na zdejší škole, bylo u valné většiny důstojné a dbalé osobní i národní cti. Učitelé **tajně poslouchali vysílání zahraničního rozhlasu**, ač za to hrozily drakonické tresty a vzájemně, pochopitelně tajně, si sdělovali, co kdo zaslechl a udržovali se tak v únosném psychologickém stavu. To bylo nesmírně obtížné zejména počátkem léta 1942, po provedeném atentátu na zastupujícího protektora Reinharda Heydricha, navíc v době, kdy ještě neporažené a silné nacistické armády stály jak před Stalingradem, tak na hranicích Egypta a vyhlídky na obrát ve válce byly nejasné. Přesto se našli takoví, kteří selhali. Kronikář se zmiňuje o dvou nepěkných výjimkách. Jednou z nich byl **Otakar Svoboda**, bývalý cvičitel Sokola, který se opakovaně dopouštěl veřejně vulgárních urážek prezidenta T. G. Masaryka, dokonce ostentativně zdravil nacistickým pozdravem a aktivně se účastňoval schůzí fašistické Vlajky. Tento muž se stal v létě 1943 řídícím učitelem na dívčí obecné škole. Tehdy začala i jeho veřejná pronacistická činnost, neboť na vlastní žádost se stal vedoucím referátu na podporu nacistické kultury a ideologie v Lysé nad Labem, na veřejných schůzích vystupoval protihumánně a protidemokraticky, snižoval se k terorizování občanů sledováním jejich účasti na těchto akcích. Všichni ostatní učitelé se před ním museli mít na pozoru a pochopitelně se jej báli. Nicméně není doloženo, že by kohokoli během války udal. I tento muž ale nakonec skončil před národním soudem jako zrádce a kolaborant a byl odsouzen na 8 let nucených prací. Druhou černou ovčí se stala **Hedvika Klementová - Šteffanová**. Ta byla zapojena do ilegálních kšeftů s potravinami a svými naoko protiněmeckými řečmi si jen zavazovala ostatní kolegy poslušností (za to, že ji za její řeči neudali, což bylo též trestné). Pocházela z německé rodiny od Moravské Třebové, často jezdila přes protektorátní hranice a měla za tímto účelem vždy povolenou zdravotní dovolenou. Ke svým obchodům s potravinami ve velkém zneužívala nejen rodičů žáků, ale i samotných žáků a vyučovacího času. Vše vozila do Prahy, odkud denně dojížděla do Lysé nad Labem. Přes zesílené hospodářské kontroly na nádražích leccos provezla a tvrdila, že má gestapáky v hrsti. Kde nepomohly sliby, nastoupilo obyčejné sprosté vydírání. Její působení v Lysé za války bylo oznámeno národnímu výboru do Prahy a později byla i ona tamtéž postavena před soud. S jakým výsledkem bohužel kroniky neuvádějí.

Učitelé a vůbec příjemci gáží byli válkou velmi postiženi, ba dokonce ochuzeni. Starší z nich tuto zkušenost získali opakovaně, neboť obdobnou situaci zažili již během první světové války. **Ceny potravin** sice v běžné obchodní síti výrazně zvyšovány nebyly, někdy byly dokonce udržovány na předválečné úrovni, nebo bylo zvýšení nevyšší stoprocentní, zatímco za první světové války bylo navyšování cen v řádu několika set procent. Například mouka, která stála před válkou 2,40 Kč za kg, měla úřední cenu 3 K, chléb, který stál před okupací 1,80 Kč pak za války 2,80 K, mléko 1,20 Kč, za války 2,40 K, kilogram másla stál před válkou 18 Kč, za války 34 K. Příděl potravin na listky, zavedený od října 1939, byl ale tak omezen, že z něho nemohl být nikdo normálně živ, například z přidělu 1/16 litru zředěného mléka na osobu a den. Postupně kvalitních potravin ubývalo a ve všem zavládly **náhražky a umělé potraviny**. Máslo, vejce a mléko zmizely z pultů jako první. Vše se shánělo pod rukou na černém trhu, kde stál kilogram hovězího masa až 300 K, vepřového 500 K, kilogram vepřového sádla dokonce až 1.800 K, kg pšeničné mouky 80 K, jedno vejce 25 - 40 K, litr mléka 40 K atd. Před válkou jste si mohli pořídit house za pětikorunu, husa na výkrm stála 20 Kč, za války dokonce až 2000 K. Prádlo, šaty a obuv nebyly ve druhé polovině války buď vůbec k dostání, nebo za nehorázné ceny, a tak nezdřídka přišel ke slovu **výměnný obchod**. Dobře jste poříдили zejména za předválečné zásoby tabákových výrobků, za potraviny nebo kvalitní alkohol. Jak při tom mohli žít učitelé? Služné jim bylo zvyšováno oproti předválečným poměrům o 25 %, od roku 1944 pak o zhruba 50 %. Zdrojem výpomoci se jim pak stali třeba žáci, kteří za tajně

doučování byli schopni poskytnout nějaké potraviny, nebo museli použít úspory, nežádka na to nejnětější padlo i věno, které do manželství přinesly manželky. Naproti tomu sedláci a obchodníci bohatli a válečné období je nijak nepostihlo. Jak mohli při tak nízkých dodávkách bohatnout i obchodníci? Kronikář uvádí, že sice dostávali velmi omezené příděly alkoholu, avšak za úřední cenu, nepřevyšující 100 K za litr. Zatímco se jim na vstupních dveřích a ve výkladních skříních houpaly cedule s nápisem *Heutige Zuteilung ausverkauft - Dnešní přiděl vyprodán*, prodávali pod rukou stejné množství alkoholu až za 1500 K. I dělníci, zejména ve zbrojovkách, brali až 9000 K měsíčně, ale větší část těchto peněz končila v alkoholu a při karetních hrách. Platy učitelů se zatím pohybovaly se všemi přídatky drahotnými a na nezaopatřené děti mezi 1500 - 3900 K měsíčně. Učitelé si za války díky popisovaným každodenním skutečnostem často vybavovali původní latinské přísloví: Koho bohové nenáviděli, učitelem ho učinili.

Jak přestála válku školní budova? Velmi žalostně. Hodnotný inventář zničen nebo rozkraden, všude špína, na zdech velké díry, elektrická tělesa ze stropu vytrhána, mnoho oken rozbitých, zámky zničené, nábytek částečně spálen, zbytek v téměř nepoužitelném stavu, jen housle zůstaly, ty nikdo neukradl. Asi mezi německými vojáky nebyl žádný Bach.

Květen 1945 v Lysé nad Labem očima školního kronikáře

Počátek května přinesl dlouho očekávané ukončení válečného utrpení a potupné fašistické poroby. Ještě prvního května postihl Lysou nad Labem **letecký poplach**, kdy angloameričtí letci, přezdívaní kotláři, vyhledávali jedoucí parní lokomotivy, aby jim prostříleli kotel a vyřadili je tak z provozu. Bohužel, nežádka se stalo, že střely mimo stroj zasáhly osobní i služební vagóny vlaku a došlo k obětem na životech cestujících i doprovodného železničního personálu. Dne 2. května 1945 se pokusili zaměstnanci železničního uzlu v Nymburce o povstání proti německé okupaci, které ale bylo silnými vojenskými jednotkami wehrmachtu a hlavně oddílů fanatických SS krvavě potlačeno. Až ve čtvrtek 3. května navečer začala lyská mládež **zamazávat po městě německé nápisy**. Místní vojenský velitel pouze zakázal zamalování nápisů na úřadech a veřejných budovách, zamazávané dvojazyčné štíty obchodů mu nevadily. Již během pátečního rána 4. května se na mnoha domech ve městě objevily **československé státní vlajky**, ale okupační správa reagovala velmi rychle; do domů s vlajkami vtrhli němečtí vojáci a pod pohrůzkou použití zbraně si vynutili jejich okamžité stažení. Velitel vojenského tábora v Milovicích, generál Kurt Rüdiger pohrozil městu použitím tanků a dělostřelectva, pokud nebudou obnoveny všechny dříve zamazané německé nápisy, a to do 19 hodin. Stála za ním velká síla, dvacetitisícová vojenská posádka Milovic se stovkou tanků a obrněných vozidel. Městem se navíc procházely pěši po zuby ozbrojené hlídky vojsk SS. Nebylo možné reagovat jinak než uposlechnutím, aby na samém sklonku války nedošlo k dalším zcela zbytečným obětem na životech. Stále platil zákaz vycházení po 21. hodině. Každý, kdo se objevil po této době na ulici, mohl být zastřelen. Až 5. května vyvolalo volání českého rozhlasu Praha o pomoc nový pokus o převrat. Téhož dne se opět objevily na domech československé vlajky, správu města na radnici převzal **prozatímní národní výbor** v čele s praporčíkem četnictva Aloisem Prudicem, úředníkem firmy Vichr a spol. Františkem Doškem a mnohými dalšími. Jejich jména vyvolával o den později městský rozhlas. Zatímco v nedaleké Praze probíhaly tvrdé boje na barikádách, o čemž podával svědectví pražský rozhlas, místní odbojáři pod vedením poručíka v záloze Fr. Doška vyhodili do povětří část pražské tratě, aby nemohly být na Prahu vyslány německé posily z Milovic. Podařilo se odposlouchávat německé vojenské telefonní linky, a tak byli odbojáři velmi dobře seznamováni s momentální situací. Nermalou zásluhu mají lyští železničáři, kteří sabotovali pohyb vojenských vlaků, jak to jen bylo možné. Nicméně národní výbor oficiálně vybízel obyvatelstvo města ke klidu, aby nebyl dán nacistům důvod k represím. Teprve v noci z 8. na 9. května začali vojáci a jednotky SS z Milovic ve strašném zmatku prchat z dosahu blížící se Rudé armády. Ustupovat však vojáci začali již koncem dubna, kdy část místní posádky obdržela jízdní kola a byly jim rozděleny rezervy potravin, aby se nedostaly do rukou Čechům. Vojáci si na kola nechávali od místních řemeslníků přidělovat nosiče, aby tyto zásoby vůbec mohli uvést. Řemeslníci jim rádi vyhověli, protože každý voják dostal 30 kg nedostatkového a vzácného cukru a za požadovanou práci platili - přes zákaz svých nadřízených - v naturáliích. Prchající vojáci zahazovali výzbroj a výstroj, odstraňovali si hodnostní označení a dělali vše pro to, aby se dostali do amerického zajetí. Strašlivě se báli ruské odplaty za všechna zvěrstva, kterých se během války dopustili.

Ve středu 9. května se občané chystali uvítat oddíl Rudé armády, ale oslavy zhatila zvěst o blížícím se tankovým oddílu SS, avšak ten nakonec do města nedorazil. Nad městem prolétlo 14 německých bombardovacích letadel, která v samém závěru války těžce poškodila Mladou Boleslav. Kronikář uvádí, že v uvedené dny projížděly městem německé vojenské oddíly na vozidlech všeho druhu sem - tam, jako lapená myš v kleci. Nikdo nevěděl, co by mohl od vystresovaných a vztekajících vojáků očekávat. Kradli kola, kde mohli a hledali cestu na západ, jen aby nepadli do rukou Rusům. První oddíl Rudé armády dorazil do města ve čtvrtek 10. května 1945 odpoledne.

Až v pátek 11.5. vypuklo všeobecné veselí ze znovunabyté svobody.

Městským rozhlasem bylo žákům oznámeno již v neděli 6. května, aby nedocházeli do školy pro úkoly a raději nevycházeli ani na ulici. O to aktivněji se pak účastnili oslav při vítání vojáků Rudé armády na tancích, projíždějících městem směrem na východ. Teprve 14. května v pondělí byli žáci svoláni na zahradu místní opatrovny, aby jim byly zadány domácí úkoly. V budovách škol bylo ubytováno asi sto bývalých sovětských a polských zajatců, původně odvedených na nucené práce do Říše. **Řízení školy** měl sice opět převzít Josef Jiránek, od roku 1941 penzionovaný, od zatímního ředitele B. Pařízka již 6. května, ale ten prohlásil, že bude-li učit, pouze v místě, kde je obchodní akademie. Školu tedy zatím řídil i nadále B. Pařízek. Nenastoupil ani odborný učitel Josef Lebduška, který byl členem revolučního národního výboru ve městě. Do služby tedy nastoupili pouze Bohumil Pařízek, Jan Řezníček, Karel Vaňata a Růžena Vávrovská. Proto mohly být žákům pouze zadávány úkoly a standardní výuku zahájit nebylo možné. **Školní budovy** bylo totiž také nutné vyčistit, vydesinfikovat a opravit nejnnutnější poškozený inventář. To se týkalo staré školy, budova Na Písku byla díky pobytu německých jednotek ve velmi špatném stavu a vyžádala si později rozsáhlejších oprav. Učitelé začali být aktivní i v odborovém hnutí, do okresní odborové rady učitelstva byli delegováni za měšťánské školy Josef Lebduška a za obecné školy učitel Dlak z Litole. Až 24. května bylo zahájeno **nouzové vyučování** ve staré škole. Aby byly odčiněny krivdy okupace na žácích, kterým byla znemožněna návštěva měšťánské školy, nařízením ministerstva školství a národní osvěty bylo jim umožněno přestoupit, pokud byli schopni, tedy pokud neměli v některém z vyučovaných předmětů (kromě němčiny) nedostatečný prospěch. Tím přibýlo ve stavu měšťánské školy celkem 99 žáků, a to ve II. - IV. ročníku.

V neděli 27. května proběhly **oficiální oslavy narozenin prezidenta republiky Dr. Edvarda Beneše** za účasti zástupců Rudé armády. Žáci se řadili před starou školou a v průvodu se odebrali na Husovo náměstí, kde zaujali místo před vyzdobenou tribunou. Oslavu zahájila recitace žákyně divčí měšťánské školy a smíšený pěvecký sbor Dalibor. Poté vystoupil učitel Dlak z Litole a přednesl oslavný projev o činnosti Edvarda Beneše v emigraci a jeho úsilí o znovunabytí státní svobody.

O den později byl prostřednictvím Kanceláře prezidenta republiky jménem učitelstva v Lysé nad Labem zaslán blahopřejný telegram Dr. Edvardu Benešovi k jeho 61. narozeninám.

Během měsíce června **odešlo velké množství žáků se svými rodiči do pohraničí**, většinou do Děčína, kde zejména jejich otcové pracovali do roku 1938 jako železničáři. Část odešla do Duchcova, kde dříve sídlila pobočka firmy Vichr a spol., anebo na Českolipsko, k osídlování usedlostí počestřovaných vsí. Výnosem ze dne 2. června 1945 byli žáci vybízeni ke **sběru léčivých bylin**. Motivací jim byly tisíce navracejících se vězňů z káznice a koncentračních táborů s podlomným zdravím, pro které nebyl dostatek léků. Každý žák měl v nastávajícím školním roce nasbírat celkem 2 kg sušených léčivých bylin. Žákům bylo vysvětleno, jaké byliny mají sbírat a jak s nimi mají zacházet, aby během sušení nedošlo k jejich znehodnocení. Namátkou se jednalo zejména o nať řebríčku obecného, kořen puškvorce obecného, nať pelyňku obecného, ze žita námel, nať přesličky rolní, listy jahodníku obecného, nať třezalky tečkované, květ heřmánku pravého, listy jitrocelu kopinatého, ostružiníku, maliníku, listy i kořen pampelišky, nať matřidoušky a hlavně květ lípy. Žáci kromě námelu měli sbírat vždy jen jeden druh bylin, aby nedošlo k jejich mísení a aby sběr měl určitý systém.

Teprve 10. června byla nachystána část školy Na Písku k **omezenému provozu**. Celá budova byla zatím vyčištěna a pouze 7 tříd z 11 mohlo být připraveno k vyučování. Nábytek dostačoval jen pro oněch 7 tříd. Opět byla provedena **změna územní správy** v předválečných územních jednotkách, takže Lysá nad Labem byla převedena z brandýského okresu opět pod mladoboleslavský s dohlédacím úřadem školským v Benátkách nad Jizerou.

Počátké července se nesl v duchu **oslav výročí upálení Jana Husa**. Oslavy připomněly **oběti okupace** z řad občanů města. Mezi ně náležel například bývalý starosta města Václav Hradecký, který zahynul v koncentračním táboře Auschwitz - Birkenau, dále například Štěpán Kaucký, jenž se sice ve značně zuboženém stavu vrátil na sklonku války z terezínského vězení domů, ale bohužel zemřel prakticky na prahu svého domu. Dále se jednalo o oběti represí z roku 1942, po atentátu na Heydricha, např. Jan Šinkmajer, Čeněk Doubek a p. Pecka ze Dvorce, za rozmnožování a distribuci protinacistických letáků byl popraven Adolf Štřela. Někteří občané, například předseda tehdejšího místního národního výboru Antonín Lerch, přestáli týrání v koncentračních táborech. Postupně se domů navraceli i další oběti nacistické zvůle, které musely být ještě dlouho léčeny, především z tyfu, například Viktor Heller, Václav Chloupek a František Procházka z Litole. Kronikář zmiňuje celkem 84 obětí nacistických represí, které v době okupace prošly káznicemi, mučírny a koncentračními tábory.

Ještě před ukončením školního roku museli pedagogové lyských škol vyplnit dotazník spolehlivosti. Správy všech zdejších škol se dohodly po jednáních s MNV, aby školní rok 1944 - 45 byl ukončen až ve čtvrtku 19. července. Měšťánská škola chlapecká ukončila tento školní rok se 239 žáky a celkem 9 členy učitelského sboru. Kromě pravidelných poučení byli žáci propuštěni na prázdniny s výzvou, aby o nich splnili svou národní povinnost: a) pomoci při žních, b) nasbírat povinně aspoň 2 kg léčivých bylin, c) nezapomínat ani o prázdninách na sběr druhotných

surovin (papíru, kovů a podobně). Žáci do konce srpna nasbírali 966 kg starého papíru a 230 kg skla. Pouze o kosti již nebyl zájem, neboť se nenašel nikdo, kdo by je byl ochoten odebrat k dalšímu zpracování.

Místní národní výbor připravil potřebným dětem **ozdravný měsíční pobyt v Bělé pod Bezdězem**. Za přispění občanů města odjelo 22. července 1945 celkem 35 žáků.

První svobodný školní rok 1945 - 1946

Hned zpočátku hrozilo, že budova Masarykovy školy nebude uvolněna pro vyučování, neboť ji obsadil 21. července štáb Rudé armády. Díky úsilí a jednání předsedy MNV A. Lercha s představiteli ruského štábu došlo k tomu, že byl přesunut jinam. Následně mohla být zahájena oprava školních prostor, ale bylo jasné, že počet učeben nebude postačovat. Původně najímané prostory v býv. octárně u Vantochů v Poděbradově ulici byly hygienickým dozorem uznány jako nepoužitelné. Nakonec byl po dlouhém úsilí pronajat dřevěný barák z továrny Letov ve dvoreckých lesích. Ten byl posléze smontován Na Písku před bývalým cukrovarem, aby nepřekážel zvažované výstavbě druhé budovy školy. Původně se plánovalo, že tuto stavbu bude využívat dívčí škola po dobu nejvýše 2 let. V té době měla být postavena definitivní budova dívčí školy. Dřevěný barák pak ale sloužil mnohem déle, než se předpokládalo a budova dívčí školy již nikdy realizována nebyla.

Školní rok začal bez osnov, bez pomůcek, bez vhodných učebnic - a přece radostně, plný nadšení. Ve staré škole začalo vyučování již 3. září, zatímco v budově Masarykovy měšťanské školy až 10. září, kdy byla ukončena hlavní etapa úklidových a rekonstrukčních prací. Začal slavnostním setkáním, zahájeným proslovem předsedy MNV A. Lercha, následně písněmi, recitacemi a na závěr zakončený hymnou. Zahájilo jej 272 zapsaných žáků, rozdělených do I. - IV. tříd. **Počet žáků ve třídách** neklesal pod 32, nejvíce žáků měl I. ročník - 37. Vyznání římskokatolického byli 204 žáci, československého 26 žáků, československého evangelického 27, bez vyznání bylo 15 žáků.

Stav učitelstva ve školním roce 1945/46 byl následující:

Bohumil Pařízek	ředitel
Josef Lebduška	def. odb. učitel
Jan Řezníček	def. odb. učitel
Karel Vaňata	zatímní odborný učitel
Růžena Vávrovská	def. odb. učitelka
Vladimír Sandholz	def. odb. učitel
František Lhottan	učitel
Josef Duška	def. učitel podle § 4, nově přichozí z Toušeně
František Lejсал	zatímní odborný učitel

Ve škole bylo vyučováno náboženství - římskokatolické, vyučovali kaplan Hojer a regenschori Fr. Zdeněk, evangelické československé Anna Straková, československé farář František Doubek z Benátek nad Jizerou. Ve dnech 8. - 9. září se účastnili učitelé a žáci národní **manifestace lyského kraje** pod heslem *V jednotě je síla*. Pořadatelem akce byl MNV, jenž pozval i hosty, mj. tehdejšího ministra školství a národní osvěty Dr. Zdeňka Nejedlého, zástupce zemského národního výboru v Praze JUDr. Chytila a mluvčího lužických Srbů v ČSR Dr. Cyže. Oslavy se konaly pod portréty prezidenta Dr. Edvarda Beneše a J. V. Stalina. Manifestace vyvrcholila o den později veřejným shromážděním na Husově náměstí, kde byly předneseny projevy hostů. Slavnost byla zakončena průvodem a lidovou veselicí v Jaromírových sadech.

Osmé výročí úmrtí prezidenta T. G. Masaryka bylo zahájeno 14. září proslovem ředitele školy a posléze promítnutím filmu *Poslední léto T. G. Masaryka*. Následovalo rozhlasové pásmo a připomenutí výročí byl věnován i celý následující týden, kdy byl žákům vysvětlován Masarykův odkaz a smysl hesla Věrní zůstaneme! Dne 15. října nastupuje na školu do funkce ředitele opět Josef Jiránek. Školu vedou v tomto školním roce se zatímním ředitelem B. Pařízkem společně. Oslavy 28. října byly zahájeny školním pásmem a vyvrcholily v neděli průvodem a slavnostním znovuoahalením pamětní desky zborovskému hrdinovi Igoru

Vilímkovi na Jungmannově náměstí. **Sběr léčivých bylin** byl nově rozšířen o sběr šípků. Masarykova škola jich odvedla celkem 12 kg. Dne 7. listopadu se žáci poprvé účastnili **oslav bolševické revoluce 1917**. V recitačním pásmu se kromě Petra Bezruče objevují zcela nová jména, např. Vladimír Majakovskij. Od čtvrtka 1. listopadu byla provedena první **měnová reforma**, během níž přestaly platit okupační peníze. Byly nahrazeny stávkami a bankovkami vytištěnými za války ve Velké Británii v hodnotách 5, 10, 20, 50, 100, 500 a 1000 Kčs. Nedostatek drobných mincí způsobil, že obíhaly jak předválečné mince, tak mince slovenské i nevzhledné mince protektorátní hodnot 10, 20, 50 haléřů a 1 koruna. Je zajímavé uvést, že právě protektorátní mince se za války razily v Lysé nad Labem u firmy Vichr a spol. Vyměněno však mohlo být nejvýše 500 korun na osobu. Zbylé peníze byly převedeny na tzv. vázané vklady, které byly při druhé měnové reformě v roce 1953 bez náhrady zrušeny. Stále platil **přídělový systém na potraviny i ostatní spotřební zboží**, především obuv a textil, a to až do 1. června 1953. Protože existovaly problémy v dodávkách energií, rozhodlo ministerstvo školství a národní osvěty, aby byly vánoční prázdniny v roce 1945 prodlouženy. Začátek byl stanoven na sobotu 15. prosince a konec na sobotu 12. ledna. Učitelé byli vyzváni, aby se v době prodloužených prázdnin dobrovolně zúčastnili **pracovní služby** podle pokynů ústřední rady odborů. Učitelé se buď přihlásili na místním národním výboru, kde plnili úkoly související například s výdejem šatek a potravinových lístků, popřípadě v peněžních ústavech. Ani po prodloužených prázdninách nemohla být zahájena výuka v termínu, neboť byl **nedostatek uhlí**. Muselo se opět vyučovat omezeně, střídaly se školní budovy, žáci se nepřezouvali. Po novém roce se školy dotkly změny ve stavech učitelů: dne 26. ledna opustil školu Josef Duška, který přijal místo řidičského učitele v Krásném Údolí u Mariánských Lázní a jeho hodiny byly přiděleny ostatním členům učitelského sboru. Na škole začal působit JUDr. Michal Gorbov, který vyučoval nepovinně ruštinu.

Únor 1946 se nesl v duchu oslav výročí osobností - senátorky Františky Plamínkové, popravené v roce 1942, baladika a epigramatika Ladislava Quise, dále 68. narozenin Dr. Zdeňka Nejedlého a 100. výročí narození Svatopluka Čecha. Žákům bylo připomenuto i výročí vzniku Rudé armády. Tyto oslavy vyvrcholily žakovským recitačním pásmem a zhlédnutím filmů, především části filmu *Vlast vítá*, o návratu prezidenta Beneše z Košic do Prahy v květnu 1945. Poté se žáci v průvodu odebrali na místní hřbitov, kde byly položeny věnce u hrobu 7 padlých rudoarmějců. Pietní akt byl zakončen proslovem a oběma hymnami. Standardní výuka začala až po pololetních prázdninách 19. února 1946. MNV musel zajistit dovoz uhlí auty přímo z dolů. Celkem bylo do jara spáleno 100 q uhlí a 1 m³ dříví. Březen byl zahájen oslavami narozenin T. G. Masaryka, připomenutím počátku okupace 15.3. 1939 a zakončily ho školní oslavy J. A. Komenského. Velmi často se v kronikách objevují záznamy o politické výchově. Ta nabyde na intenzitě v pozdějších desetiletích, i když ve zcela jiném duchu. Probíhala **výchovná školní akce** pod heslem *Mládež sobě a republice!*, během níž žáci sebrali pro potřeby škol v pohraničí několik stovek učebnic, vybrali na spolužáka, jemuž náhle tragicky zahynuli rodiče 533,30 Kčs, zaplatili vymalování a opravy školních místností ve výši 1.200 Kčs. Akce vyvrcholila sbírkou obuvi a šatstva pro Slezsko. Od 24. března se mohli učitelé účastnit dobrovolných **kurzů ruštiny**. Vyučujícím v kurzu je Dr. Gorbov, vedoucím B. Pařízek. Kurzu se zúčastnilo 16 učitelů, z toho osm učitelů Masarykovy školy. Výuka probíhala každou středu odpoledne mezi 15. - 18. hodinou.

Po velikonocních prázdninách proběhl pod záštitou čs. červeného kříže **týden hygienické osvěty**.

Za veliké účasti občanů města se uskutečnila velkolepé **květnové oslavy 1946** - 1.výročí pražského povstání a osvození republiky. Připomenuty byly válečné oběti a celé oslavy doprovázel bohatý kulturní program, včetně filmových představení a výstavy o odboji ve Šporkově sále lyského zámku. Dne 4. května byla v hovorňé školy umístěna pamětní deska obětem okupace z Lysé nad Labem. Následující den v 11.30 byla na nádraží odhalena pamětní deska železničnímu vrátnému Slámovi, popravenému nacisty, a den byl zakončen divadelním představením místního ochotnického spolku J. K. Tyl. V úterý 7. května proběhla přednáška St. Kozáka, hasaete čs. rozhlasu v revolučních květnových dnech 1945. Den vítězství, tedy den, kdy do Prahy dorazila Rudá armáda, byl opět zahájen bohoslužbami, poté srazem občanů u památníku padlých na Jungmannově náměstí a vyvrcholil v zámeckém parku běžeckým závodem, pořádaným Sokolem ve spolupráci s oddílem čs. armády. Na letním cvičišti Sokola v prostorách před lyskou poštou a na Husově náměstí pak probíhaly lidové veselice. Mnoho občanů se 12. května účastnilo vzpomínkové pietní slavnosti v Terezíně. Měsíc byl poznamenán **volbami do ústavadárního národního shromáždění**, konanými 26. května. Po uzavření volebních místností byly napočítány 5642 hlasy, z toho 13 bílých (prázdných) a 17 neplatných. Vítězný voleb 1946 v Lysé nad Labem se stala KSČ, která získala 2305 hlasů, tedy 41 %, následovaná Československou stranou národně socialistickou s 1533 hlasy a Československou stranou lidovou s 946 hlasy. Sociální demokracie získala celkem 858 hlasů.

Konec května završily oslavy narozenin prezidenta Beneše. Na nich vystoupily sbory žáků Masarykovy školy v rozsáhlém pěveckém, recitačním a dramatickém programu. Červen byl věnován ve výuce Slovensku, žákům byl vysvětlován význam Slovenska pro uvědomělou česko - slovenskou vzájemnost. Měsíc končil Týdnem dětské radosti a výstavou školních pomůcek, žakovských prací a fotografií ze školního života. Žáci a učitelé byli pozváni velitelem milovické posádky generálem Příkrylem na **návštěvu vojenského tábora**. Během ní byl poprvé zdůrazňován význam

tělesné přípravy v souvislosti s brannými dovednostmi. Byly jim předvedeny ukázky z výcviku pěchoty, prohlédli si tanky a jinou techniku a viděli i malou ukázkou leteckého výcviku. V poledne jim byl předložen vojenský oběd, zakončený zmrzlinou na osvěžení. Samotný **závěr školního roku** již proběhl ve volnějším duchu: 20. června proběhlo rozloučení s vycházejícími žáky, uskutečnily se besedy s účastníkem občanské války ve Španělsku, předseda MNV žákům vyprávěl o osobních zážitcích z koncentračního tábora Buchenwald, tajemník MNV p. Blažej přednášel o účasti reprezentantů čs. kopané na mezinárodních soutěžích před válkou. Žáci kladli besedujícím spoustu otázek a bylo patrné, že je témata velmi oslovila. Týden byl zakončen veselící v zámeckém parku, ale pro nepřítelné počasí musela být zrušena žakovská sokolská a junácká vystoupení, a tak si nakonec žáci došli jen pro sáček sušenek a cukroví. Ve dnech 24. a 25. června proběhl zápis do školy. Ministerstvo školství a národní osvěty udělilo škole **čestné uznání** za vzorné plnění školního programu, ukázkové chování žactva a vynikající jeho pili i pochopení hesla Mládež sobě a republice a pochopení Masarykova odkazu jako mravního závazku k svorné práci na výstavbě lidově demokratické republiky. Hlavní prázdniny byly zahájeny 23. června 1946 a trvaly do 1. září.

III. Poválečné osudy školy

Doba s sebou přinášela změny, které zpočátku nikdo nemohl chápat ve všech důsledcích. Počínající socializace státu, zahájená dekrety prezidenta Beneše o zestátnění velkých průmyslových podniků, bank a dolů na podzim 1945, vyvrcholila o dva a půl roku později v únoru 1948 uchopením moci komunistickou stranou a vedla k odklonu od prvorepublikových demokratických tradic. Postupně přibývají v kronikách záznamy o oslavách výročí VŘSR, narozeninách J. V. Stalina, K. Gottwalda a mizejí zprávy o oslavách 7. března, 28. května a 28. října. Jsou přijímány nejrůznější závazky, žáci a učitelé se účastní brigád, výuka je vedena ve zcela jiném duchu. Slavnosti již nezačínají nebo nekončí pouze československou státní hymnou, ale též hymnou SSSR. Protože

záznamy poválečné jsou zpočátku mírně schizofrenní (masarykovská tradice versus oslavy říjnové revoluce) a později zcela pochopitelně již značně tendenční, budou uvedeny jen takové události, které měly bezprostřední vliv na historii školy, byly pro ni významné, nebo byly důležité i v měřítku celostátním.

Výše uvedeným oceněním MŠO z června 1946 končí Pamětní kniha měšťanské a obecné školy chlapecké v Lysé nad Labem, založená v roce 1926. Držím v ruce nový svazek se zlatým tiskem Masarykova měšťanská škola chlapecká. Její záznamy začínají školním rokem 1945/46 a končí školním rokem 1971/72. Tato kronika je zakončena stránkou, na níž je nalepena fotografie průčelí budovy. Pod zatřenými, avšak stále rozeznatelnými zbytky nápisu Masarykova měšťanská škola chlapecká, jsou o několik metrů níže zavěšeny transparenty, připomínající 50. výročí vzniku KSČ, 1. a 9. máj a XIV. sjezd KSČ. Jaký paradox!

O několik let později, ve školním roce 1977/78, po dostavbě dnešní školy J. A. Komenského (tehdy ZŠ 50. výročí KSČ), se samostatná kapitola již dávno bývalé Masarykovy školy uzavře jejím sloučením s tzv. starou školou.

V roce 1990 je MŠMT ČR škole opět přiznán čestný titul Masarykova škola.

Přelom 40. a 50. let - školní léta 1946 až 1953

Od školního roku 1946/47 do školního roku 1952/53 řídí školu Josef Jiránek. V roce 1950 je penzionován po třicetileté učitelské službě dlouholetý člen sboru a mnoholetý zatímní ředitel školy Bohumil Pařízek. Zemřel v červnu 1959.

Změnu zaznamenala i **odborná profesní příprava učitelů**. Vznikají pedagogické instituty pro učitele národních škol, které nahrazují bývalé učitelské ústavy, vzniklé v dobách Rakouska - Uherska. Kronika zmiňuje dvouletý hospodářský plán obnovy ČSR, přijatý vládou za předsednictví Klementa Gottwalda 8. 7. 1946. I učitelé na Masarykově škole si na poradě stanovili svůj **dvouletý plán obnovy**. V jeho rámci mělo dojít k obnově za okupace zničených nebo ztracených pomůcek, doplnění žakovské knihovny, pořízení a instalace pamětní desky pro bývalé žáky měšťanské školy, kteří zahynuli za okupace, úprava pozemku před vchodem do školy, květinová výzdoba školy a opatření 2 - 3 psacích strojů

pro výuku psaní na stroji. Některé úkoly se podařilo splnit, některé nebyly splněny dodnes (např. definitivní úprava pozemku před vchodem do školy). V říjnu 1946 se žáci účastnili **vítání prezidenta Beneše** při jeho návštěvě v Mladé Boleslavi. Proběhly oslavy 28. října a vzpomínková slavnost **20. výročí úmrtí prof. MUDr. Rudolfa Jedličky**, slavného lyského rodáka, zakladatele ústavu pro postižené děti a podolského sanatoria. 30. dubna 1947 proběhla **beseda žáků s generálem JUDr. Ečerem**, československým žalobcem u norimberského soudního dvora, projednávajícího nacistické válečné zločiny. Rodičovské sdružení pomohlo škole zakoupit dva starší psací stroje za 10.700 Kčs za přispění MNV. Pro **nedostatek topiva** muselo být opět 20. února zastaveno vyučování na všech lyských školách. Žáci docházeli pro domácí cvičení a výuka byla zahájena až 21. března. Protože tím utrpěla vlastní výuka, bylo navrženo, aby školní úřady zkrátily velikonoční a svatodušní prázdniny, aby se letos nekonal Týden radosti a dále byly omezeny učitelské schůze v době vyučování na nejmenší míru. Od února do dubna dostávali žáci v rámci **stravovací akce** - díky daru kanadského červeného kříže, který poskytl mouku a kakao - ¼ litru kakaa s mlékem a rohlík. Chudým žákům byla přesnídávka poskytována zdarma, ostatní děti platily za porci 2 Kčs. Kakao se vařilo v kuchyni školníkovy bytu. V tomto školním roce proběhla poprvé speciální akce, zaměřená na **volbu povolání**. Pod patronátem Úřadu ochrany práce z Mladé Boleslavi byla uspořádána osvětová akce pro vycházející žáky a jejich rodiče, kteří byli seznámeni s možnostmi výběru povolání, zejména živnosti a řemesel.

Poprvé proběhl **týden dopravní bezpečnosti** na škole, kdy se žáky besedoval o dopravních předpisech a pravidlech strážmistr SNB Dobrušský. Školy také poprvé v červnu 1947 uspořádaly tělovýchovné slavnosti, spojené s průvodem žáků a jejich vystoupeními v prostorách letního sokolského cvičiště. Celkem 96 žáků se účastnilo **předslavetového sokolského cvičení** v Praze.

Konec školního roku završila vzpomínková akce na bitvu u Zborova 1917, na niž promluvil k žákům ředitel školy Josef Jiránek. V novém školním roce 1947/48 jsou zavedeny nové **nepovinné předměty** - těsnopis, vyučovaný J. Jiránekem a psaní na stroji, vyučované Josefem Lebduškou.

V září 1947 uspořádal pro žáky **přednášku o houbách** s promítáním světelných obrazů prof. Dr. František Smotlacha. Učitelé se aktivně zapojují do politického života - 27. listopadu 1947 se díky hlasům KSČ a sociální demokracie na plénu MNV stává jeho předsedou odb. učitel Vladimír Sandholz. Zemská školní rada mu snížila vyučovací povinnost na 12 hodin týdně.

V únoru 1947 umírá na chorobu srdce učitel ruského jazyka JUDr. Gorbov. Rodák z Oděsy, narozen 1891, odešel za revoluce 1917 z Ruska a v Praze vystudoval právnickou fakultu Karlovy univerzity. Po promoci odchází do Belgie, kde nachází úspěšně uplatnění. Za války byl Němci totálně nasazen a pobyt ve zbrojovkách spolu se stresem z neustálých náletů se velmi podepsaly na jeho zdraví. Od listopadu 1945 až do onemocnění v květnu 1947 vyučoval ruskému jazyku na naší škole. **Únorové události** měly velký vliv i na dění ve školství. Prohloubila se politická angažovanost učitelů a postupně ubývají až nakonec zcela zmizí oslavy všech ideově nevhodných svátků. Přesto ještě 5. 3. 1948 připomíná na okresním učitelském aktivu školní inspektor Jaroslav Růžička 98. výročí narození T. G. Masaryka a 6. března probíhají školní oslavy narozenin TGM, během nichž žáci přednášejí úryvky z Hovorů o T.G.M. od Karla Čapka. O rok později se oslavují již pouze Leninovy narozeniny. Kronika se ještě zmiňuje o skonu ministra zahraničních věcí Dr. Jana Masaryka, h.c., dne 10. března 1948. Jeho účast na poúnorové vládě je ale zmiňována již tendenčně, přesto byla ve škole zorganizována vzpomínková slavnost a Dr. Alici Masarykové byl zaslán soustranný telegram. Dvacátý první duben 1948 přináší velkou změnu do československého školství. Národní shromáždění přijalo **zákon o jednotné škole**, měnící strukturu a osnovy školství. Po přijetí Ústavy 9. května bylo zřejmé, že země směřuje k novému společenskému řádu, k socialismu. Tomuto cíli se podřizovala školní výchova a vzdělávání. Na závěr školního roku vzpomněl ředitel školy Josef Jiránek, bývalý legionář, význam 31. výročí bitvy u Zborova pro žáky. Ve středu 15. září 1948 bylo ještě připomenuto výročí úmrtí T. G. Masaryka - na dlouhých 42 let poslední!

Nový **školní rok 1948/49** již začíná promluvou předsedy akčního výboru NF A. Lercha a předsedy MNV V. Sandholze o významu školy v socialistickém státě. Od školního roku 1948/49 jsou na škole organizovány **nové zájmové kroužky** - tělesné a branné výchovy a probíhá doučování matematiky a českého jazyka. Významnou změnou byl i příchod 13 děvčát do I. třídy a přechod dvanácti chlapců ze II. třídy do dívčí školy. Jednak ubýlo na každé škole po jedné pobočce, jednak tím vlastně skončila oddělování výuka chlapců a děvčát na našich školách. Na podzim pokračuje **stravovací akce** pod patronátem našeho a kanadského červeného kříže, žákům je čtyřikrát podávána žitná káva, jednou kakao. Hrachovou polévku s chlebem prodává žákům spolek Charita. K odběru polévek se jich přihlásilo 66. Dne 22. prosince 1948 byla na škole založena skupina Svazu československé mládeže. Od 1. února 1949 dochází ke **změně školské správy**, lyské školy jsou přičleněny k okresu Nymburk.

V neděli 15. května 1949 byla za účasti žáků škol na budově evangelické fary **slavnostně odhalena pamětní deska prof. Dr. Bedřichu Hroznému** za účasti představitelů univerzity, ministerstva školství a jeho rodiny. Profesor Hrozný se slavnosti pro nemoc nemohl zúčastnit. Náklady na pamětní desku hradil MNV. V tomto školním roce se žáci poprvé účastnili **vlastivědných exkurzí mimo okres**: navštívili Moravský kras, Brno, Kroměříž. Uzavírají

se patronátní smlouvy s místními závody, např. československými stavebními závody, pobočkou Lysá nad Labem. Zástupci patrona věnovali škole i finanční prostředky, celkem 25.800 Kčs. V důsledku zákona o jednotné škole dochází **ke změnám názvů škol**: Masarykovu měšťanskou školu chlapeckou nahrazuje První střední škola v Lysé nad Labem, škola na Jungmannově náměstí (dnešní Nám. Bedřicha Hrozného) získává název Druhá střední škola v Lysé nad Labem. Těchto názvů bylo použito poprvé 20. září 1949 na základě souhlasu krajského národního výboru. Objevují se **nové zájmové kroužky**: kreslířský a technický, recitační a pěvecký a na jaře 1950 kroužek leteckých modelářů. Nadále jsou organizovány doučovací kroužky českého jazyka a matematiky. Kronika zmiňuje poprvé a naposledy **služební požitky** správních zaměstnanců: školníkovi Františku Holendovi je přiznán roční příjem 33.648 Kčs brutto, vyplácený krajským úřadem. Poprvé je na škole využíván **školní rozhlas** k pravidelné politické a ideologické výchově na jaře 1950. V úterý odb. uč. Sandholz seznamuje žáky s politickými aktualitami, ve středu odb. uč. Kubánková s akcemi Čs. červeného kříže, ve čtvrtek ředitel školy J. Jiránek s novinkami ze žákovské organizace SČM, v pátek probíhá historický a literární kalendář a v sobotu seznamuje odb. uč. Vavrušková s aktualitami z biologie.

Ve dnech 19. - 21. června 1950 se zúčastnilo 185 žáků a 7 učitelů školy **výletu do Hřenska**. Výpravu organizoval ČEDOK. Žáci se vypravili parníkem z Lysé nad Labem do Ústí n. L. - Vaňova, odkud pokračovali vlakem do Děčína. Odtamtud vypluli parníkem až do Hřenska, kde si prošli Durišovu stezku a navštívili Pravčickou bránu. Poté se stejnou cestou vrátili do Lysé nad Labem. Na zpáteční cestě je mezi Mělníkem a Brandýsem nad

Labem zastihla bouře s větrnou smršťí, která na palubě servalo plachtovou střechu. Prudká bouře vydělala několik děvčat natolik, že omdlela. Přítomný lékař MUDr. Urbánek jim však nemusel poskytovat žádnou zvláštní odbornou pomoc.

Klasifikační porada 27. června 1950 se konala poprvé za účasti zástupců žákovské organizace všech tříd. Celkový průměrný prospěch na škole byl 2,24. Byl udělen III. stupeň z chování Stanislavu Kantorovi ze II.B za vzpurné chování a naprosto odmítavý postoj k budovatelskému úsilí republiky. Ve druhé polovině srpna se 37 žáků a žákyň školy zúčastnilo **chmelové brigády** v JZD Hředly u Rakovníka. Přestože ubytování bylo zdravotně závadné a stravování špatné, takže během česání muselo 17 žáků ze zdravotních důvodů odjet, načesali celkem 2000 větelů chmele a vydělali si přes 15.000 Kčs. Od 10. ledna 1951 jsou výnosem Ministerstva školství, věd a umění na školách rušeny zájmové kroužky pěvecký, recitační a rytmický a jsou zaváděny nové kroužky: modelářský, mičurinsko - zahradnický a kroužek ruského jazyka. 19. ledna 1951 vzniká **Sdružení rodičů a přátel školy**, na kterém ředitel informoval zástupce rodičů o nově zavedených žákovských knížkách a novém školním a zkušebním řádu. Ve velmi napjaté atmosféře probíhaly **závěrečné zkoušky** ve školním roce 1950/51. Problémy nastaly při pohovorech o volbě povolání. Ty někdy trvaly až 3 hodiny a nebyly úspěšné, neboť nikdo z rodičů nepodpořil snahu školy získat čtyři chlapce do hornického učiliště. Zkušební komise při pohovorech s rodiči dále zjistila, že někteří přeceňují schopnosti svých dětí, jiní je uvažují po staru a spoléhají na protekci na závodech, ve kterých je učňovská kvóta velmi nízká a které jsou mimo obvod okresního referátu práce. Poté, co se podařilo většinu rodičů přesvědčit a rozdat umístěnky, byla škole doručena nová, změněná směrná čísla, která rušila většinu tak pracně vytvořených dohod a zkušební komisi tak připadl složitý úkol umístit žáky do jiných povolání, než jak bylo s rodiči dohodnuto. Způsobilo to mnoho rozladění a hořkostí, ale až na dvě výjimky rodiče přihlášky svých dětí do povolání podepsali.

Padesátá léta přinášejí do školy změnu v oslovování pedagogů: z pánů učitelů se stávají soudruzi učitelé. Až od roku 1990 se škol opět vrací tradiční oslovení pane učitel - paní učitelko.

Ve **školním roce 1951/52** přetrvává nedostatek učebnic pro střední školy. Pedagogiku a didaktiku ovlivňuje marxisticko-leninská ideologie, učitelé vypracovávají nové učební plány a pololetní plány práce, poznamenané požadavky KSČ: zvýšit úsilí o lepší výsledky ve vyučování českého jazyka a matematiky, aktivně se účastnit ideologického školení, bojovat proti propadání žáků, úspěšná volba povolání zejména pro nábor do hornictví, dynamická výzdoba školy, polytechnizace školy, výchova filmem, prohloubit aktivní zájem rodičů o školu a dění v ní.

Byl proveden **průzkum vědomostí žáků I. ročníku**. Na jeho základě bylo konstatováno, že 10 % žáků špatně čte, 17 % má slabé znalosti v mluvnici a 11 % zápasí se základními znalostmi v matematice. Na konci školního roku konstatuje ředitel školy, že největším problémem byla kázeň žáků, která nebyla dobrá a učitelé se s ní nedokázali

vypořádat. Ve dnech 18. - 25. ledna 1952 se žáci školy poprvé zúčastnili **branně sportovního zimního kurzu v Harrachově**. Dne 31. května proběhla nová **ideologická revize školní knihovny**. Tentokrát neobstály Medkovo *Lvi srdce* a Ljackého *Učebnice ruského jazyka*. Tyto knihy byly zaslány studijnímu ústavu KSČ v Praze. Kvůli **sběru mandelinky bramborové**, která decimovala úrodu brambor v kraji, byl konec školního roku posunut až na 3. července 1952. Brigády se zúčastnili všichni žáci školy.

Ve čtvrtek 6. listopadu 1952 bylo poprvé provedeno **branné podzimní cvičení žáků**, 22. ledna 1953 na něj navázalo zimní branné

cvičení v prostoru severní cíp zámekského parku - Viničky - Stará Lysá - Čihadla. Smrt J. V. Stalina a K. Gottwalda jsou v kronice popisovány stejně tendenčně, jako před lety za okupace zpráva o atentátu na R. Heydricha. Orientuje-li se člověk poněkud v historickém prostředí, z uvedených záznamů běhá spíše mráz po zádech.

Konec školního roku poznamenala **měnová reforma**, od 1. června začaly platit nové papírové peníze v hodnotách 1, 3, 5, 10, 25, 50 a 100 Kčs podle sovětského vzoru, tištěné v Moskvě. Toto opatření sice odstranilo vázané hospodářství a zrušilo přidělový systém, občané si ale směli vyměnit jednorázově pouze 300 Kčs starých peněz za 60 Kčs nových peněz. Ceny v maloobchodě byly ve většině případů vyšší než předtím, což vedlo k nespokojenosti. Byly zrušeny nebo anulovány všechny dřívější vázané vklady, dluhopisy a pojistky. Vyšší částky uložené na vkladní knížky v pozdějším termínu a nad stanovenou částku byly vyměňovány v poměru 50 Kčs starých peněz za 1 Kčs nových peněz, v příznivějším kurzu 5:1 byly vyměňovány jen vklady do 5000 Kčs. Postižena tak byla velká většina úspor běžných občanů.

Padesátá a šedesátá léta ve škole na Školním náměstí 1318

Dne 24. dubna 1953 byl schválen **nový školský zákon**. Na jeho základě dochází ke sloučení dosavadních národních a středních škol v osmileté střední školy. První střední škola v Lysé nad Labem je spojena s národní školou dřívčí a vzniká tak Druhá osmiletá střední škola v Lysé nad Labem. Vedení školy přebírá nová ředitelka Květa Fučíková. V učitelském sboru se kromě ní a nově ustanoveného zástupce Jaroslava Smitky objevují Marie Kořínková, Vlasta Chourová, Věra Marková, Anna Štechová, Božena Dobešová, Marie Zimová,

Václav Uhlíř, Marie Pavlatová, Marie Bohmannová, Miluše Slusarčuková, Ludmila Kubánková, Libuše Pospíšilová, Bohumil Kamínek, Rudolf Novák a Karel Vaňata. Kroniky poprvé zmiňují i členství učitelů v KSČ (ředitelka, zástupce a další 3 pedagogové), ostatní byli bezpartijní. Škola se potýkala s **nedostatkem učeben**, chybějící 4 učebny musely být pronajímány ve staré škole, v budově družiny mládeže a hudební škole. První ročník musel mít střídavé vyučování. Později, v souvislosti s poklesem počtu žáků, kdy počet tříd klesl na 12, byl nedostatek učeben řešen směnným vyučováním. Do školy dochází celkem 502 žáků, z toho 4 z Byšiček, 13 ze Dvorců, 4 z Karlova, 2 z Benátecké Vrutice, 6 ze Stratova, 1 z Kamenného Zboží, 1 ze Šnepova, 13 z Ostré, 35 z Milovic, 30 z Litole, 6 ze Staré Lysé, 5 z Čihadla a 1 z Viniček. Kvůli nim byla otevřena škola již od 7 hodin ráno a učitelé se střídali v dozoru nad dojíždějícími žáky. Poprvé byly vypracovány **roční plány práce školy**, rozčleněné dále na pololetní a čtvrtletní plány, vznikla **metodická sdružení a předmětové komise**. Ty organizovaly pravidelné schůzky dvakrát měsíčně, řešily pedagogické problémy a organizovaly hospitace. Předseda

musel vést o jednání písemné záznamy. Učitelé si vedli písemné přípravy na každou vyučovací hodinu. Probíhala polytechnizace vyučování, tedy zaměření výuky na rozvoj manuální zručnosti a dovednosti. Proto se objevují zcela **nové kroužky**: tkalcovský, dřevařský, keramický, zdravotnický, spojařský, letecko - modelářský, čtenářský a akvaristický. **Tělovýchovné aktivity** byly omezeny neexistencí tělocvičny. Žáci kvůli tomu museli cvičit na malém hřišti za školou, v tělocvičně Tatraru, v zimních měsících dokonce na kluzišti závodu Kovona. Samotná výuka byla zpestřována společnými rozvečkami před školou a tzv. fysminutkami po 3. vyučovací hodině. Jak v závěru zápisu ze dne 3. července 1954 uvádí ředitelka školy: „*V celé své náročné práci jsme se snažili vychovat člověka pracovitěho, vzdělaného, nadšeného hájit mír a budovat socialismus.*“

V dalším školním roce dochází ke změnám ve vedení školy: ke 31. prosinci 1954 odchází Květa Fučíková na místo inspektorky odboru kultury ONV v Nymburce, její zástupce Jaroslav Smítko se stává ředitelem milovické školy a vedení školy přebírá do konce ledna zástupce ředitele Rudolf Novák, kterého 1. února 1955 střídá Jaroslav Fučík. Stav žáků mírně klesá na 407, z toho je 111 přespolních, nebo jak bychom dnes řekli, dojíždějících. Díky metodické podpoře ministerstva školství začínají vycházet **odborné metodické časopisy**, například Dějepis, Ruský jazyk, Matematika ve škole a další. Učitelé tělesné výchovy secvičovali se žáky sestavy pro Celostátní spartakiádu 1955, které se v Praze zúčastnilo 36 žáků školy. Ke zvyšování ideově - politické úrovně učitelů sloužily **referáty** v pedagogických a provozních poradách, učitelé museli číst spisy V. I. Lenina a J. V. Stalina, jimiž byla vybavena učitelská knihovna a museli studovat dle závazku jednu knihu politickou a jednu odbornou ročně. Nedílnou součástí učitelské práce byla **agitace a veřejná činnost**. Tělovýchovná činnost byla podpořena novými kroužky sportovní gymnastiky, lehké atletiky, kopané, tenisového a cyklistického kroužku. Pro žáky s oslabeným zdravím byl organizováno oddělení zvláštní tělesné výchovy, tzv. nápravné. V astronomickém kroužku žáci dokonce sestrojili hvězdářský dalekohled o stonásobném zvětšení. V roce 1955 získala díky patronátnímu závodu škola svůj **první televizní přijímač**.

Ve **školním roce 1955/56** se dále objevují mimo polytechnizaci estetická, mravní a vlastenecká výchova. Novou pomůckou učitele se staly metodické stati, které se staly velmi spolehlivým vodítkem při plánování školní práce v jednotlivých předmětech a usnadnily správně rozvržení učiva správně na jednotlivé vyučovací hodiny a výběr základního učiva. Od tematického plánování bylo upuštěno. Krutá zima, během níž klesly teploty až k - 30°C, způsobila, že ve škole nebylo v období od 27. února do 3. března pro **nedostatek uhlí** vyučováno. Od podzimu 1956 došlo ke zlepšení platové situace učitelů vydáním nového platového řádu, na jehož základě byly výrazně zvýšeny **platy učitelů**. S tím souviselo i rozšíření pravomocí ředitele školy, který byl nově odpovědný za organizaci výuky a platové náležitosti učitelů. V září 1956 byla v přízemí školy zřízena nová dílna pro ruční práce. **Pravidelné zdravotní prohlídky žáků** vykonávala MUDr. Šimůnková - Procházková, zubolékařskou péči věnoval žákům školy dentista Tomandl z Nymburka. Zajímavé jsou jeho závěry, že ze 428 prohlédnutých žáků má 186 žáků vadný chrup a 46 žáků vadný skus. Proběhlo očkování proti neštovicím, proti obrně, tuberkulinová zkouška a v 1. a 2. ročníku rentgenologická prohlídka. Za finanční podpory SRPŠ se 28 žáků 8. ročníku mohlo zúčastnit **lyžařského kurzu v Janských Lázních** v Krkonoších. Žáci 8. ročníku se po závěrečných zkouškách vydali opět za přispění SRPŠ na **školní výlet do Nízkých a Vysokých Tater**. V říjnu 1957 si žáci připomněli význam vypuštění první umělé družice země, v listopadu se účastnili smuteční trzný, přenášené rozhlasem, u příležitosti úmrtí prezidenta republiky Antonína Zápotockého. Od 1. srpna 1958 přebírá vedení školy opět Květa Fučíková.

Školní rok 1958/59 je šestým rokem trvání osmileté střední školy v Lysé nad Labem. Počátkem léta proběhla v muzeu Bedřicha Hrozného výstava o historii a minulosti školy, připravená žáky. Časopis Svoboda v čísle 60 ze dne 28. července 1958 podává krátkou zprávu o probíhající výstavě a zmiňuje se, že ji dosud navštívilo 500 návštěvníků. Chválí vlastivědné nadšení muzejního kroužku a blahopřeje mu ke zdařilé akci. Název školy se mění - ze staré školy se stává jedenáctiletá střední škola a škola Na Pisku zůstává jen osmiletou střední školou. Ve školním roce 1958/59 má škola 12 tříd, proto musí být 2. třída umístěna v budově družiny mládeže a 3. a 4. třída měly polodenní střídavé vyučování.

Učitelský sbor tvořili:

I. stupeň	1.A	Marie Gregorová	II. stupeň	6.A	Jan Ježek
	1.B	Marie Kořínková		6.B	Ludmila Michalová
	2.	Anna Štechová		7.A	Jan Brož
	3.	Eliška Hlávková		7.B	Jindra Roubíčková
	4.	Marie Hlaváčková		8.A	Jitka Brzáková
	5.	Anna Leubnerová		8.B	Libuše Řeháková

Bez třídnictví byl Miloslav Chmelař. Ve funkci zástupce ředitelky působil Rudolf Novák. Škola měla v tomto školním roce celkem 445 žáků, z toho 214 na I. stupni a 231 na druhém stupni; dívek bylo 232.

Přespolní žáci, jichž bylo 65, docházeli nebo dojížděli z Byšiček, Ostré a Dvorců. Zajímavá je i **statistika žáků dle původu**, 277 dětí dělníků, 28 dětí rolníků a 140 dětí rodičů ostatních. Zdravotní stav žáků byl dobrý, vyskytovala se běžná onemocnění (rýma, kašel, chřipka), v rámci lékařské prevence proběhlo opět očkování proti tetanu, obrně, tuberkulinové zkoušky a očkování proti tuberkulóze. Žáci, kteří docházeli na zvláštní tělesnou výchovu, se podrobili ortopedické prohlídce.

Ve škole začaly probíhat **kurzy k nápravě řeči** - logopedie, vedené pí uč. Vaňkovou, do nichž docházelo celkem 9 žáků z nižších tříd. Významnou činností školy byla **výchova k fyzické práci**, propojené do většiny všeobecně vzdělávacích předmětů, především ale v hodinách dílenských prací, na školním pozemku, v hodinách prací v domácnosti a v ručních pracích. Škola spolupracovala se státní šlechtitelskou stanicí, účastnila se brigád na polích JZD Lysá nad

Labem a polích šlechtitelské stanice. Dovednosti byly dále prohlubovány v celé řadě kroužků, například polytechnickém, kroužku dovedných rukou, vlastivědném, mičurinském, akvaristickém a zdravotnickém. Zprávy o spolupráci školy s těmito subjekty přináší dobový tisk, například Vesnické noviny Nymburska 13. února a 28. listopadu 1958. Nedílnou součástí vzdělávací činnosti školy byla **výchova k volbě povolání**. Té sloužily třídnické hodiny, polytechnická výchova, besedy se zástupci závodů, exkurze v podnicích a družstvech. Je pochopitelné, že smyslem bylo získat žáky pro dělnická a rolnická povolání v souladu s tehdejší politikou. Při vlastním vyučování je sledována úspěšnost žáků, slabším žákům je věnována individuální péče, zatímco ostatní žáci pracují ve skupinách. Pro ty, kteří to potřebují, existuje doučování v matematice a českém jazyce. Žáci školy se úspěšně zúčastnili celé řady soutěží, postoupili až do krajského kola technické soutěže mladých techniků a úspěšní byli i v matematické olympiádě. Úspěšní řešitelé získali pochvalné uznání a plnicí pera. Na škole měla tradici **spořicí akce**, založená během okupace, během níž byly žákům I. ročníku rozdávány spořitelní knížky místní spořitelny s vkladem 5 korun. Později začali žáci soutěžit a spoření se stalo součástí školní práce. Jedná se o efektivní příklad výchovy k finanční gramotnosti v době plánovitého hospodářství. V tomto školním roce spořilo 100 % žáků, průměrný vklad na žáka činil 98,12 Kčs a celkem bylo uspořeno 43.525 Kčs. V rámci **estetické výchovy** bylo podniknuto několik návštěv pražských divadel, 7. ročník navštívil výstavu archivních dokumentů v Národním muzeu, 5. ročník tamtéž výstavu *Naše vlast v pravěku*. V místním biografu zhlédli několik představení. S největším ohlasem se setkal film, který zhlédli žáci 8. ročníku v rámci dějepisu s názvem *Akce teutonský meč*. Na konci školního roku se poprvé nekonalý závěrečné zkoušky. Na škole úspěšně působily **metodické orgány**: metodické sdružení I. stupně, kam docházeli i učitelé z Litole a Ostré, předmětové komise se ustálily na přírodovědné, matematicko - fyzikální, českého a ruského jazyka a dějepisu - zeměpisu. Velmi aktivně pracovalo SRPŠ, a to nejen pořádáním společenských akcí pro občany města, ale i podporou školy při financování lyžařského zájezdu, exkurzí a nákupu některých pomůcek a potřeb, bez nichž by se práce kroužků na škole neobešly. Kronika zmiňuje i výstavbu sportovního stadiónu v Lysé nad Labem. Školní rok byl zakončen 29. června 1959 slavnostním shromážděním žáků, jehož se zúčastnila i skupina členů vedení n.p. Kovona v čele s ředitelem p. Říhou. Nejlepší žák z každé třídy obdržel od ZV ROH knihu s věnováním.

Školní rok 1959/60 byl rokem přelomovým. Škola měla poprvé i devátou třídu a objevuje se tak název **Devítiletá střední škola v Lysé nad Labem**. Ve školních kronikách je dobovým pohledem sledováno i mezinárodně-politické dění, v jehož centru se ocitla návštěva předsedy Rady ministrů SSSR N. S. Chruščova v USA a jednání s americkým prezidentem D. D. Eisenhowerem. Prestiž Sovětského svazu v té době byl značný především díky úspěchům v dobývání vesmíru. 13. září 1959 přistála na měsíčním povrchu první raketa, Luna - 1.

7. října automatická meziplanetární stanice ofotografovala poprvé odvrácenou stranu Měsíce. Hospodářská situace v Československu nebyla vyhodnocena objektivně správně a ani srovnání s rokem 1937 nebylo reálné. Přesto KSČ prohlásila, že etapa budování socialismu byla završena, národní shromáždění přijalo novou, socialistickou ústavu a změnil se i název země na Československou socialistickou republiku. Byl přijat i nový státní znak, který nahradil původní státní znak z roku 1920. Třetí pětiletý plán měl přinést výrazné úspěchy v rozvoji hospodářství, kultury a životní úrovně. Protože se však neopíral o reálné možnosti země, skončil neúspěchem, frontami v obchodech a mnoho předmětů každodenní spotřeby se stávalo nedostatkovým, takzvaným podpultovým zbožím, ať už se jednalo o toaletní papír, dámské spodní prádlo nebo třeba sýry a maso. Obyvatelstvo bylo postihováno i výpadky v dodávkách proudu, v zimě nebyl vždy dostatek uhlí pro maloodběratele. Tíží doby nejvíce postihovaly pracující ženy, které se pohybovaly velmi často ve stereotypním kolotoči mezi zaměstnáním a péčí o domácnost a rodinu. Mzdy a platy nebyly příliš vysoké, a tak byla zaměstnanost žen jednou z cest, jak udržet rodinný rozpočet na přijatelné úrovni.

Všeskolské slety byly už dávno minulostí, nejvýznamnějšími všeobecnými sportovními přehlídkami se staly **celostátní spartakiády**. V roce 1960 proběhla II. CS v Praze na Strahově. Celkem 194 žáků školy mohlo vystoupit na tomto tehdy vrcholném sportovním vystoupení v hlavním městě. V **učitelském sboru** dochází jen k nepatrným změnám, většinou způsobenými odchody na mateřskou dovolenou. Jako stálá skupinová vedoucí pionýrské organizace nastupuje pí Miluše Chudějová - Dědková. Vedení školy zůstává beze změn. **Organizace školy** představuje celkem devět ročníků I. a II. stupně s celkem 484 žáky. Rozšířil se počet dojíždějících žáků, kteří většinou navštěvovali 9. ročník - z Milovic, Ostré, Dvorců, Karlova, Byšiček, Staré Lysé, Stratova, Šnepova a Benátecké Vrutice. Devátý ročník byl totiž společný i pro lyskou jedenáctiletku a pro Milovice. Ve statistikách se objevují poprvé též tři žáci slovenské národnosti a 2 žáci cikánského původu. Na **náboženství** dochází jen 11 žáků, z toho 4 žáci na náboženství římskokatolické a sedm žáků na náboženství evangelické. Přes probíhající preventivní prohlídky žáků se na jaře 1960 vyskytlo 8 případů onemocnění spalou a v prvních třídách planými neštovicemi. Dne 22. června uspořádala škola výstavu žakovských prací se zaměřením na polytechnizaci školy. Výstava se setkala s velkým zájmem veřejnosti

i ostatních škol v okolí. Kvůli účasti žáků na celostátní spartakiádě byl školní rok ukončen už 18. června 1960.

Dne 15. prosince 1960 schválilo Národní shromáždění **zákon o nové soustavě výchovy a vzdělání** - školský zákon. Na základě ustanovení tohoto zákona došlo ke změně názvu školy - stává se **základní devítiletou školou**, devátý ročník je povinný pro všechny žáky. Aby se obě lyské školy odlišily, nese

škola název ZDŠ Školní náměstí 1318. Ve sboru se objevují nová jména pedagogů, např. Věra Čepičková, Helena Špitálníková, Jindra Fišerová a Jan Viecek. Vedení školy zůstává beze změn. Na škole začal pracovat nově **požárnícký kroužek** pod vedením velitele místního požárního sboru p. Merunky. Velmi zajímavé jsou údaje o sběrové činnosti žáků: ve školním roce nasbírali 850 kg barevných kovů, 16.500 kg železa, 8.210 kg papíru, 2.650 kg starého textilu, 1.620 kg kostí, 490 kg PVC, gumy a korku a 420 kg lahví a skleněných střepů. Ze dne 12. dubna 1961 zmiňuje kronikář významnou událost v lidských dějinách - J. A. Gagarin se stal prvním člověkem ve vesmíru. Škola se snažila **dosáhnout co nejlepších výsledků ve znalostech žáků** a zlepšení jejich prospěchu. Učitelé se museli aktivně účastnit dalšího vzdělávání, zejména při získávání a prohlubování odborné kvalifikace. To se týkalo pochopitelně i vedení školy, které absolvovalo **postgraduální studium ředitelů**. Schůze metodického sdružení a předmětových komisí se konaly jedenkrát měsíčně podle ročního předem vypracovaného plánu. Učitelé se museli seznamovat s rodinnými poměry žáků a kádrovým zařazením rodičů. Spolu s dalšími politickými úkoly, organizací veřejných akcí a vystoupeními mimo pravidelný roční plán školy se dá říci, že byli plně vytíženi. Ideologizace učitelského povolání začínala nabírat obrátky. Nicméně, pokud statistiky jsou správné a úplné, ve školním roce 1960/61 ve II. pololetí neprospělo pouze 10 žáků, a to žáků s menším nadáním nebo slabší inteligencí, popřípadě z nefungujících rodin nebo rodin cikánských.

Změny v učitelském sboru byly minimální, ve **školním roce 1961/62** nastupuje do školy pan Josef Žíla, který se stává třídním učitelem VI.A. Škola se i nadále musí potýkat s **nedostatkem učeben**, který řeší využíváním prostor v jiných objektech a směnným vyučováním v některých ročnících. Směnné vyučování a pronajímání učeben skončilo až ve školním roce 1975/76, kdy byla slavnostně otevřena nová škola. Za příspěvní patronátního závodu Prefa byla nově vybavena **školní dílna**, přepažením chodby vznikla přípravná. Od ředitelství spořitelny si škola pronajala ovocný sad. Obměn se dočkalo i **vybavení školy**, různé opravy stály celkem 27.049 Kčs. Ve fyzikální pracovně byly pořízeny nové zatemňovací rolety, pro výuku hudební výchovy byl zakoupen nový přenosný kufříkový gramofon, pro turistický kroužek byly pořízeny nové stany a stanovací potřeby, patronátní závod zajistil stojany na kola pro 80 dojíždějících žáků.

Ve **školním roce 1962/63** se v učitelském sboru se objevují nové tváře, např. Jitka Charvátová. Po dobu nemoci pí uč. Slusarčukové a Špitálníkové vypomáhal při výuce matematiky bývalý ředitel školy Jaroslav Fučík, nyní již v důchodu. Někteří pedagogové pokračovali v dálkovém studiu učitelství na pedagogických institutech, v jehož rámci získávali potřebnou aprobaci. Helena Špitálníková odchází koncem školního roku do Čachovic a M. Hlaváčková se stěhuje do Kroměříže. Velmi úspěšná byla komunistická výchova, vedoucí nakonec k tomu, že k výuce evangelického náboženství se přihlásili pouze 2 žáci. Došlo k **přeorganizování sbírek chemického kabinetu**, které byly nyní soustředěny pohromadě v jedné místnosti. Z malého nevyhovujícího kabinetu byl nově na škole zřízen **sklad učebnic**. Vznikl sklad CO, kde byly uskladněny i čistící prostředky a pomůcky pro žáky. Podařilo se **obnovit vybavení učeben**: celkem 20 vyřazených stolů bylo s pomocí starších žáků a rodičů upraveno pod vedením J. Žily do učebny biologie, dalších 19 stolů bylo rekonstruováno pro zeměpisnou pracovnu. Pro výuku vaření bylo zakoupeno kuchyňské nádobí a náčiní v ceně 600 Kčs a nový elektrický dvouvarič za 360 Kčs. Patronátní závod Kovona dodal 40 žakovských židlí za 2000 Kčs a pomohl opravit opěrky a sedátka u dalších poškozených židlí na škole.

Školní rok 1963/64 se nijak zvlášť nelišil od předcházejícího. Kronikář zmiňuje zavraždění prezidenta Johna F. Kennedyho v Dallasu, soudní přelíčení s nacistickými válečnými zločinci, probíhající před západoněmeckými justičními orgány a hlavně kosmický let a následnou návštěvu první ženy - kosmonautky V. N. Těreškovové v Praze. Škole stále velmi **citelně chybí tělocvična** a žádá MěNV o přístavbu školních dílen ke školní budově. Hodnocení žáků se začalo řídit **novým klasifikačním řádem**.

Školní rok 1964/65 se nese ve znamení **dlouhotrvajících jarních dešťů** (přšelo prakticky neustále od počátku dubna do poloviny června 1965) a zejména v Podyjí a Podunají byla země postižena katastrofálními záplavami. Pozitivní zprávou je účast žáků školy na III. celostátní spartakiádě v Praze. **Učitelský sbor** posílili nově pí uč. Šmardová na I. stupni a na II. stupni pí uč. Charvátová, řízenou praxi převzal p. Hladík. Na zasloužený odpočinek odešla V. Tognerová. Ve škole bylo 13 tříd s celkem 453 žáky, proto musel být 1. ročník umístěn v LŠU a 2. - 5. ročník měl směnné vyučování. Byla zahájena **nepovinná výuka ruského jazyka** ve 4. a 5. ročníku, děti se mohly účastnit práce v novém **mysliveckém kroužku**, vedeném členem myslivecké společnosti Karlem Štechou. Poprvé v tomto školním roce došlo k plánování akcí tak, aby nenarušovaly vyučování. Školní akce se tedy konaly vždy ve čtvrtek, zatímco stranické a odborářské schůze v úterý. Byly **modernizovány učebny fyziky, chemie a pracovní biologie**. V učebně fyziky byl instalován rozvod elektrické sítě do 12 zásuvek, demonstrační stůl v učebně chemie byl pokryt umakartem a opatřen ochrannou deskou z plexiskla. Svěpomocí byl též vyroben demonstrační vozík. Díky podpoře ONV získala škola **nový magnetofon SNET B³** a novou **zvukovou promítačku**. Byl oplocen školní pozemek. Velmi zajímavý je údaj o **výuce náboženství**: pouze 2 žáci se účastnili výuky evangelického náboženství v časové dotaci 1 hodinu měsíčně. Na vedlejší fotografii vidíme tehdejší učitelský sbor.

Stojící zleva: J. Žila, J. Adamcová, skup. ved. PO A. Zavadilová, V. Čepičková, E. Hlávková, M. Beňová, M. Slusarčuková, V. Kučerová, E. Hondlová, J. Charvátová, J. Hladík
 Sedící zleva: L. Šmídová, J. Najmanová, ZŘ R. Novák, ŘŠ K. Fučíková, V. Tognerová, J. Viecek, L. Michalová

Ve **školním roce 1966/67** odchází na mateřskou dovolenou E. Hlávková, zastoupená V. Fenclovou. Část učitelů si prohlubovala kvalifikaci studiem na pedagogických fakultách. Ve škole se v rámci tzv. **vnitřní diferenciacce** střídají metody i formy práce, zejména při vzdělávání žáků dosahujících slabších výsledků. Objevuje se **skupinové vyučování**. Nicméně námaha, vynaložená na kvalitní přípravu na vyučování, neodpovídala prospěchu, neboť na konci roku neprospělo 45 žáků, tedy 12 %. Dále celá 4 % žáků měla II. stupeň z chování. V květnu se žáci 6.B třídy účastnili **projektu** v rámci dnešní mediální výchovy: v rámci exkurze do Domu důchodců jim byl zadán úkol, aby zjistili co nejvíce informací o životě, radostech a starostech seniorů, aby lépe poznali prostředí, v němž žijí, a seznámili se s těmi, kdo o ně pečují. Nejprve dvě dívky nahrály na magnetofon rozhovor s několika babičkami. Poté pozvaly do školy vedoucího DD a vrchní sestru, seznámily je se svými poznatky a pustily jim nahraný rozhovor. O celé exkurzi napsaly článek, který byl otištěn 20. 5. 1967 v Nymbursku. Smyslem tohoto zadání bylo naučit žáky k pozitivnímu vztahu ke starým lidem.

Z **roku 1967/68** kronikář zmiňuje bohužel velmi tendenčně události, které poznamenaly vývoj v tehdejší ČSSR: zvolení Alexandra Dubčeka do funkce 1. tajemníka KSČ, březnovou demisi prezidenta republiky Antonína Novotného a následnou volbu gen. Ludvíka Svobody novým prezidentem ČSSR. Připomínány jsou i oslavy 50. výročí vzniku Československa a s nimi spojená výsadba stromů svobody. Škola má zapsáno 430 žáků; pí M. Šmardová odchází na mateřskou dovolenou a zastupuje jí pí Mlezivová, dojíždějící z Čelákovic. Problémem se stala **velká četnost suplování**, která v tomto roce dosáhla 255 dnů (128 dnů za nemocné pedagogy nebo jejich děti, 67 za studující, 10 dnů se suplovalo za funkcionáře KSČ a ROH a 50 dnů za vojenská cvičení a tělovýchovné akce).

V zimě 1967 byly **vyměněny kotle ústředního topení** a nahrazeny novými. K 1. 8. 1968 odchází z funkce ředitelky školy K. Fučíková.

Zápis školního roku 1968/69 začíná za vytrženou stránkou ze školní kroniky. Lze jen usuzovat, zda byly zápisy natolik poznamenané emocemi z proběhlých událostí, že bylo vhodnější je odstranit. Zápisy uvádějí, že školní rok byl poznamenán srpnovými událostmi, tedy vstupem vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR v noci z úterý na středu 21. srpna 1968 a to v duchu, který odpovídal normalizační době. Je totiž líčen jako bratrská internacionální pomoc, nikoli jak akt porušení pravidel mezinárodního práva. V kronice lze přečíst i lakonické vyjádření: „*Příčiny vstupu těchto jednotek nebyly dostatečně vysvětleny. Až listopadové zasedání pléna ÚV KSČ daly směr politického vývoje v našich zemích.*“ Školní rok byl zahájen se 469 žáky. Po odstoupení ředitelky K. Fučíkové z funkce byl téhož dne na základě konkurzního řízení jmenován ředitelem školy R. Novák, novou zástupkyní se stala Marie Dědková. Sbor posílily nové kolegyně - H. Lejsalová (M-Fy) a V. Grubnerová (Čj - Ov). Významnou změnou byl odjezd A. Zavadilové na roční studijní pobyt do USA. Bývalá ředitelka pracuje na škole i nadále a je pověřena třídnictvím v 6.A. Velmi vysoké byly počty žáků v jednotlivých třídách, v 8. ročníku činil dokonce 39. Ani na prvním stupni nebyla situace jednodušší, ve 2. - 5. tř. neklesal počet žáků ve třídách pod 31. Obě první třídy musely využívat prostor LŠU, dokonce jsou připravovány dvě učebny v prostorách TJ Slovan Lysá nad Labem. V ostatních ročnících prvního stupně probíhala výuka v rámci polodenního směnného vyučování. Školní rok 1968/69 dále přinesl zásadní změny: od 1. září byl ve školách zaveden

pětidenní pracovní týden, žáci už tedy nemuseli každou sobotu do školy. Devátý ročník se dělil na třídu studijní a praktickou - příklad diferenciací vyučování, v osmém ročníku probíhala skupinová výuka českého jazyka, matematiky a ruského jazyka. Objevují se **nové nepovinné předměty**: německý a anglický jazyk, sportovní hry, praktika z chemie, zvláštní tělesná výchova. Žáci 7. ročníku absolvovali **plavecký výcvik** v Nymburce, 8. ročník se zúčastnil **lyžařského kurzu** v Horní Orlici. Došlo ke **snížení počtu hodin tělesné výchovy** v 1. - 3. ročníku, ruší se 1 hodina psaní ve 4. a 5. ročníku a v 7. ročníku se ruší občanská výchova. **Vyučovací povinnost pedagogů** I. stupně, tedy prvního až pátého postupného ročníku, činí 23 hodin týdně, u pedagogů II. stupně 21 hodin týdně.

Sedmdesátá léta - léta tzv. normalizace

Školní rok 1969/70 přinesl díky počínající tzv. normalizaci i utužení pravidel komunistické výchovy na školách v souladu s realizační směrnicí ÚV KSČ. **Výchova v marxistickém světovém názoru**, vštěpování zásad proletářského internacionalismu, zachování třídního přístupu k řešení politických problémů, výchova k úzkému přátelství se SSSR a dalšími socialistickými státy spolu s výchovou k činorodému vlastenectví poznamenaly československé školství na dalších dvacet let. Všechna politická výročí se stala běžnou součástí vzdělávacího procesu a učitelé museli vést žáky k jejich naplňování. Díky tomu se stávali spíše politickými lektory, než vychovateli. Účast na politicko-ideologických školeních, vypracovávání referátů a studium politické literatury v rámci marxisticko - leninské ideologie se staly hlavními pilíři práce učitele a byly i důležitou složkou přípravy budoucích učitelů na vysokých školách. Práce školy se odehrávala v rámci schválených plánů, vše bylo na předmětových komisích a metodickém sdružení hodnoceno, byly prováděny hospitační pohovory s učiteli a ty následně rozebírány na pedagogických radách. Žáci museli být zapojováni do oslav politických výročí a vedení k uzavírání závazků. **Pedagogický sbor** v uvedeném období posílili V. Marková, H. Bittnerová, J. Čmejlová, L. Vančurová, J. Kacafírková a J. Čichovská. Organizace vyučování byla obdobná jako v předcházejícím roce. Budova z konce 30. let již přímo volala po zásadnějších opravách a rekonstrukcích, na které, jak se tehdy říkalo, nebyly kapacity (rozuměj lidé), popřípadě řemeslníci pracovali dlouho a neodváželi požadovanou kvalitu. Přesto se **budova školy se dočkala aspoň některých oprav** - v celkové hodnotě 30.000 Kčs byly provedeny nátěry všech oken, další malířské, instalatérské práce včetně natírání tabulí dosáhly 15.000 Kčs. V ředitelně byla nákladem 23.500 Kčs nainstalována nová rozhlasová ústředna s 10 reproduktory ve třídách. Znovu byla z kapacitních důvodů diskutována nutnost výstavby nové školy. **Školní rok 1970/71 byl rokem další vlny politických školení pro pedagogy** a pohovorů s bezpartijními. Došlo ke změně ve vedení školy, řízením je pověřena J. Čichovská a zástupkyní se stává V. Marková. Nešťastné bylo i pověření paní J. Šípkové, t.č. na mateřské dovolené, školnictvím, neboť nemohly být operativně řešeny drobné opravy ve škole a ta byla odkázána na externí síly nebo svépomoc rodičů v rámci SRPŠ. Velkou bolestí bylo zanešené vedení ústředního topení, takže v některých třídách klesala v zimě teplota pod 10°C. S povděkem proto bylo přivítáno zahájení stavby nové školy, i když se díky staveništi musela škola Na Pisku obejít bez školního hřiště, což opět zdůraznilo problém chybějící tělocvičny.

Slavnostní zahájení nového **školního roku 1971/72** proběhlo na Husově náměstí za účasti žáků obou škol. Ve škole bylo ustanoveno 17 tříd, do nichž docházelo celkem 450 žáků. **Nové posily** tvořily M. Řepková (ze ZDŠ Semice), J. Příbylová (ZDŠ Ostrov nad Ohří) a E. Halvová (z domácnosti). Na částečný úvazek vypomáhala již penzionovaná L. Michalová. Změny nastaly i ve vedení školy. Bývalá ředitelka Květa Fučíková odchází se závěrem školního roku do důchodu. Novou zástupkyní se stává B. Zubová (přešla ze ZDŠ Nám. B. Hrozného 12). Bývalý ředitel školy R. Novák umírá v srpnu 1972.

Významnějších oprav se dočkala střecha, přetrvávaly ale problémy s opravou rovné plechové střechy na terase a nad školnickým bytem. Komunální služby nezvládaly harmonogram, práce probíhaly více než 5 měsíců a stále se nechýlily ke konci. Do odkryté střechy proto opakovaně zateklo a školnický byt byl několikrát vytopen. V dezolátním stavu se nacházela sanitární zařízení ve škole a stále **nebyl řešen problém ústředního topení**. ONV sice uvolnil na jeho opravu půl miliónu Kčs, ale tu se nepodařilo do 15. srpna 1972 zahájit. Obměny se aspoň dočkalo i zařízení odbrných pracoven: do učebny chemie byl zakoupen nový demonstrační stůl a nové pracovní stoly pro žáky, dále byla vybudována **digestor** a chystal se rozvod plynu. Organizace školy byla stále komplikována, přetrvával nedostatek učeben a tak se I. stupeň musel učit na směny. Za tím účelem byly využívány pronajaté místnosti ve školní jídelně, lidové škole umění a na stadionu TJ Slovan. Velkým nedostatkem je chybějící tělocvična, kvůli čemuž musí výuka tělesné výchovy probíhat dokonce na chodbách ve škole. Zcela nově byla ustanovena funkce výchovné poradkyně, kterou vykonávala paní uč. Moravcová. Mimo několikaleté družební styky se sovětskou školou v Milovicích byla zahájena **spolupráce se školou německo - sovětského přátelství** v Neuruppinu (NDR). **Nepovinnými předměty** vyučovanými na škole byly: německý jazyk, anglický jazyk (dvě oddělení), praktika z fyziky a chemie, cvičení z českého jazyka a matematiky, 4 oddělení zvláštní tělesné výchovy a na druhém stupni doučování z matematiky a českého jazyka. Žáci měli možnost docházet do nově ustanovených **kroužků**, např. pletení a háčkování, přírodovědného, zdravotnického, kroužku dovedných rukou

a historického. Právě v posledním kroužku spolupracovali jeho členové s ředitelem milovické diorámy kapitánem G.L.Andrejevičem při pátrání po padlých rudoarmějích a místech jejich posledního odpočinku. Paní učitelka Šmídová opět vedla **plavecký výcvik pro žáky 7. ročníku a lyžařský kurz pro osmáky**. Nově byly do učebního plánu 6. ročníku zařazeny předměty **občanská nauka a branná výchova**. Kvalifikaci pro výuku branné výchovy získal J. Žila, který pro žáky připravoval i branně - dopravní soutěž.

Školní rok 1972/73 proběhl ve znamení pokračující stavby nové školy. Škola má celkem 404 žáky, vedení školy je ve složení: ředitelka školy J. Čichovská, zástupkyně ředitelky B. Zubová. **Novými učitelskými posilami** se stali: p. Kubelka po návratu z vojenské prezenční služby, ze Starého Vestce přišla pí M. Dědková, z Přerova nad Labem pí Nováková a po ukončeném studiu na PF UK Praha nastupuje pí Reřichová. **Stav budovy** doznal opět zlepšení, neboť byla provedena výměna všech parket, umyvadel a ukončena oprava rovné střechy. Koncem školního roku byla zahájena dlouho očekávaná generální oprava sociálních zařízení. Ve spolupráci se SRPŠ byly provedeny terénní úpravy okolí a zahájena výstavba prostranství pro

kolostavy. Bohužel stále nebylo možné začít s opravou ústředního topení, neboť se opět nepodařilo nalézt podnik, jenž by měl na opravu potřebné kapacity. Do učebny fyziky byly pořízeny nové plechové skříně na uložení pomůcek. V rámci polytechnizace a brannosti zahájily svou činnost nové kroužky: modelářský, radistický a střelecký. Ve vzdělávací nabídce se po dvaceti letech objevuje zcela nový nepovinný předmět: sborový zpěv. V tomto školním roce - poprvé od roku 1945 - **nebyl žádnému žaku školy snížen stupeň z chování**.

Ve **školním roce 1973/74** kronika popisuje dokončení části trasy C pražského metra; svězt jste se mohli mezi stanicemi Sokolovská a Kačerov. Úspěšně byly dostavěny dva nové pavilony ZDŠ 50. výročí KSČ a v září má být otevřena nová školní jídelna. Ve městě dokončili výstavbu nadjezdu nad nymburským zhlavím železniční stanice Lysá nad Labem. Díky nově otevřeným pavilonům odcházejí 4 třídy ze ZDŠ Na Pisku na novou školu a 2 třídy přecházejí na ZDŠ nám. B. Hrozného 12. Po dlouhých letech byl zahájen školní rok s 12 třídami. Pouze jednu třídu bylo nutno umístit v náhradních prostorách v LŠU, zbývající se vyučovala v odpolední směně. Do školy docházeli celkem 272 žáci. Ke změně došlo ve vedení školy: novou zástupkyní ředitele se stává pí Adamcová. Z mateřské dovolené se vrátila pí Bittnerová. **Opravy ve škole** proběhly v následujícím rozsahu: byla ukončena rekonstrukce sanitárního zařízení za 110.000 Kčs, celková výměna osvětlení ve třídách a na chodbách, která musela bohužel proběhnout za plného provozu a stála 150.000 Kčs. Na jaře 1974 provedl Okresní stavební podnik Poděbrady nástřik fasády unifastem za 100.000 Kčs. Jediným restem zůstala **neprovedená generální oprava ústředního topení a dlažeb na chodbách**. Podařilo se však nainstalovat novou **společnou TV anténu** s rozvodem do všech tříd. Změnilo se i **vybavení cvičné kuchyně**, kam byli pořízeny dva nové elektrické sporáky, nové plechové kuchyňské linky a lednice. Do dvou tříd byl pořízen nový nábytek. Žáci byli hodnoceni podle **nového klasifikačního řádu**, který měl umožnit, aby maximální počet žáků prošel všemi ročníky základní devítileté školy. V tomto škole byli žáci mimořádně úspěšní v řešení olympiád matematiky, fyziky, chemie a přírodopisu, neboť postoupili až do krajského kola.

Školní rok 1974/75 proběhl v duchu 30. výročí osvobození a této události byl podřízen i roční plán práce školy. Probíhala výstavba dalších pavilonů ZDŠ 50. výročí KSČ, po rekonstrukci bylo otevřeno městské kino a začala probíhat stavba nové budovy MěNV. **Organizace školy** počítala s 11 třídami, takže jedinou třídu bylo nutno umístit do LŠU. Nemuselo již být prováděno směnné vyučování. **Školní družina** definitivně přechází na ZDŠ nám. B. Hrozného 12. Učitelé byli nuceni absolvovat **politické studium**, a to buď na tříleté střední politické škole, nebo ve formě středního politického studia. Postgraduální studium pro učitele absolvovaly pí Bittnerová a Šmardová. Za spolupráce s Krajským pedagogickým ústavem v Praze byla zahájena **příprava učitelů na experimentální pojetí výuky na základní škole**. Koncem školního roku opouštějí řady sboru pí Halvová, Charvátová a p. Vacek, přecházející na nová pracoviště.

Školní rok 1975/76 proběhl ve znamení **slavnostního otevření nového školního areálu** ZDŠ 50. výročí KSČ, jehož součástí se staly dva menší pavilony pro I. stupeň, jeden velký pro II. stupeň, školní kuchyň s jídelnou, pavilon mimoškolní výchovy a dostavovaný sportovní pavilon.

Po třiceti letech nemusely být již tedy využívány žádné prostory mimo budovu školy a ani nemusela být přijímána mimořádná organizační opatření, například směnné vyučování. Škola měla tedy 10 tříd, na I. stupni se 120 žáci, na II. stupni se 107 žáci. Třídními učitelé na I. stupni byly: pí Adamcová, Řepková, Čepičková, Grezlová, Dědková a Šmardová. Na II. stupni pí Jarešová, Bittnerová, Spálavská a p. Žíla, bez třídnictví byly pí Šmídová a Slusarčuková. Ta byla navíc pověřena funkcí výchovně poradkyně. V rámci ověřování experimentálního pojetí výuky začala škola spolupracovat s fakultní ZDŠ v Ústí nad Labem, kde se konaly hospitace a semináře zapojených pedagogů. V tomto školním roce byla experimentální výuka prověřena v 1. - 4. ročníku a v následujícím školním roce přejde do 5. ročníku, který by podle nové koncepce měl být přiřazen již ke II. stupni ZDŠ. Zcela nově byla zahájena **centrální distribuce učebních pomůcek** pro školy prostřednictvím n.p. Komenium. I nadále přetrvávaly problémy s prostory pro výuku tělesné výchovy, proto musejí být pro výuku využívány náhradní prostory: tělocvična na ZDŠ BH 12 a TJ Slovan Lysá nad Labem. Citelně chybí lehkootletické hřiště, tento problém nebyl uspokojivě vyřešen dodnes, tedy po více než 35 letech.

Ve **školním roce 1976/77** byl předán do užívání poslední, sportovní pavilon ZDŠ 50. výročí KSČ, se dvěma tělocvičnami a bazénem. Ve všech základních devítiletých školách v Československu se v 1. ročníku začalo **vyučovat podle nové koncepce**, čímž byl zahájen projekt nové školské a vzdělávací soustavy. Výuka v 5. ročníku má být nadále vedena učiteli se způsobilostí pro II. stupeň. Organizace školy tak doznala změny, I. stupeň byl nově tvořen 1. - 4. postupným ročníkem a tedy se čtyřmi třídami a 87 žáky, II. stupeň s 5. - 9. postupným ročníkem se 130 žáky. Díky ověřování nové experimentální výuky spolupracovaly metodické orgány školy s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze a Krajským pedagogickým ústavem. Po dlouhých letech byla konečně **zahájena generální oprava ústředního topení**, a jak bylo tehdy zvykem, v průběhu školního roku. Výuka musela být od poloviny ledna 1977 přesunuta do náhradních prostor v sousedních ZDŠ. Celá generální oprava si vyžádala 4 měsíce, a tak se žáci mohli spolu s učiteli vrátit do školy až v polovině května. Staré topení bylo demontováno, instalovány nové rozvody a napojeny topným kanálem na novou kotelnu při ZDŠ 50. výročí KSČ. Po opravách topení byla následně celá škola vymalována, rozvody topení a radiátory byly opatřeny ochranným emailovým nátěrem a v kabinetech bylo položeno PVC. Do čtyř učeben byl zakoupen **nový nábytek** - soustavy skříněk (ty ostatně slouží ve třídách dodnes).

školky nastala malá změna, zástupcem ředitelky byl ustanoven p. Starý, bývalá ředitelka staré školy pí Kavanová odešla na ZDŠ Milovice a bývalá ZŘ pí Adamcová přešla do funkce na Středočeském krajském národním výboru v Praze. Rok to byl spíše nešťastný. Stěhovaly se kabinety, problémem byl též havarijní stav budovy staré školy, kde navíc chyběla sborovna, vyskytovaly se bohužel i špatné a nekolegiální mezilidské vztahy, díky spojení škol přenášené i na I. stupeň. Samo **oddělení budov** se jevilo hned od počátku jako nevhodné, neboť mělo negativní vliv na spolupráci a návaznost obou stupňů školy. Část těchto problémů, spojených s oddělenými stupni školy, ostatně přetrvává dodnes. Sloučením škol navíc pracují vedle sebe třídy jak experimentální, tak i třídy tradiční.

Do budovy I. stupně nově přicházejí pí Kovářová, Svatošová, Kilbergerová a Tomková, v budově II. stupně pak jsou nově pí Mrkvičková, Bacílková a Podivínská. Učitelský sbor posiluje čerstvá absolventka PF aprobace matematika - tělesná výchova Eva Šubrtová. B. Bacílková dokončila studium výchovného poradenství. Po přestěhování mohlo být

provedeno i **objektivní porovnání stavu obou budov**. Budova na Školním náměstí je nově adaptovaná, po generální opravě střechy, nástřiku fasády, náterech oken, opravách sociálních zařízení, podlah, ústředního topení, osvětlení a je celá nově vymalována. Naproti tomu stará škola je v havarijním stavu. Velké rozdíly mezi oběma školami spočívají též ve vybavenosti nábytkem a pomůckami. Celkový dojem z budovy staré školy je ponurost a stísněnost. ONV a MěNV sice přislíbily rozsáhlou adaptaci budovy na náměstí včetně opravy ústředního topení, sanitární techniky a částečných stavebních úprav, ale ty pak probíhaly až v následujících dvou letech. **Školní rok 1978/79** již tedy pro budovu na Školním náměstí znamená existenci v podobě součásti ZDŠ nám. B. Hrozného 12 jako její I. stupeň. Na tento rok připadlo **600. výročí úmrtí českého krále a římského císaře Karla IV.** Žáci několika tříd měli možnost zhlédnout zajímavé výstavy v prostorách Pražského hradu včetně originálu korunovačních klenotů. Dalším významným výročí byly oslavy **100. výročí narození orientalisty prof. Bedřicha Hrozného**, zařazenými do UNESCO. V neděli 6. května 1979 se za účasti žáků konalo slavnostní otevření muzea a byla odhalena pamětní deska, na níž jsou kopie chetitských destiček s prvním nápisem, který se podařilo B. Hroznému rozluštit a díky němuž mohl dále proniknout do tajemství chetitského. Oslav se zúčastnili i zástupci orientálních ústavů evropských univerzit, univerzity v Ankaře a členové rodiny B. Hrozného.

Nečekaný úder zimy v noci ze 31. prosince 1978 na 1. ledna 1979 způsobil, že na školách byly vyhlášeny tzv. **uhelné prázdniny**, trvající až do února 1979. Byly omezeny dodávky energií, silně omezena doprava, doba maloobchodního prodeje i vysílání ČST. Žáci docházeli do školy jen pro úkoly. Celý školní rok se ve staré škole nevyučovalo, probíhala GO, prováděná OSP v Poděbradech. Druhý stupeň se přestěhoval do prostor budovy I. stupně a I. stupeň vyučoval v učebnách sousední školy, školní družiny a LŠU. Jedinou výhodou bylo, že se podařilo smelit kolektiv II. stupně, protože měl v náhradních prostorách společnou sborovnu a učitelé se nezdržovali po kabinetech.

Za významný podíl na ověřování nové školské soustavy byl **kolektiv zaměstnanců školy oceněn státním vyznamenáním Za vynikající práci**, které u příležitosti Dne učitelů převzali zástupci školy v aule pražského Karolina.

Od počátku 80. let do sametové revoluce

Ve **školním roce 1979/80** nastupuje paní Hana Šturmová jako třídní učitelka 5. třídy. Ta musela být z prostorových důvodů umístěna v tzv. staronové škole, tedy budově na Školním náměstí 1318. Na prvním stupni vzniká nová **žakovská knihovna** pod vedením pí Čepíkové. Ve **školním roce 1982/83** byla zahájena výuka podle osnov základní školy a vzniká tak **osmiletá základní školní docházka**. Ve **školním roce 1984/85** začíná na I. stupni pracovat **dyslektická třída** pod vedením paní učitelky M. Dědkové. Na II. stupeň nastupují pí J. Vodičková (nyní Krausová, Čj - Vv) a A. Černá (M-Z). Do důchodu odchází zástupce ředitelky J. Starý. Ve **školním roce 1985/86** nastupuje na I. stupeň první muž po mnoha letech, p. Petr Jalovecký. Nově začíná být sledována a pravidelně vyhodnocována tzv. **efektivita práce učitele**, a to v celém spektru jeho působení, nejen v rámci výchovně-vzdělávací činnosti. Ve **školním roce 1987/88** dochází k zavádění tzv. **aktivizačních metod**, tedy střídání metod a forem práce, uplatňuje se diferenciací a individuální přístup k žákovi. Velkou zásluhu na neformálnosti mělo metodické sdružení na I. stupni pod vedením pí uč. L. Tomkové. Velkých pokroků dosáhli žáci v dyslektické třídě pod vedením pí uč. M. Dědkové. Na první stupeň se navrací z mateřské dovolené pí uč. H. Kopecká. Po roce odchází na novou MD a zastupuje ji nově příchozí pí uč. M. Mrázová. Rozvíjeno je i logické myšlení žáků, pěstování kultury numerického počítání se schopností odhadu výsledku. Dochází k rozvoji používání elektronických pomůcek, neboť jsou poprvé používány i **kalkulátory** a na II. stupni vzniká **kroužek programování**. Ve škole se poprvé objevuje řešení výchovných problémů ve spojitosti se slovem **škana**. Přelomový **školní rok 1988/89** je rokem změn vzdělávacích strategií, které se promítly i do školství. Škola se zapojuje do **plnění ekoprogramu** okresu Nymburk, výchova k ochraně životního prostředí je dnes bychom řekli průřezovým tématem mnoha předmětů mimo vlastní přírodopis, v 8. ročníku se objevují **základy sexuální výchovy** - v rámci výuky biologie v 8. ročníku žáci zhlédli televizní pořad o AIDS s následnou besedou. Zdravotní výchova se zaměřuje na **výchovu ke zdravému životnímu stylu**, zejména v oblasti racionální výživy a ochrany zdraví před negativními vlivy.

Na cestě k právní subjektivitě školy

Školní rok 1989/90 je rokem **politických změn**, které vedly k oproštění školského systému v tehdejší Československu od komunistické ideologie. V rámci těchto změn, po vypuštění vedoucí úlohy KSČ ve společnosti z ústavy, došlo následně ke zrušení komunistické výchovy na školách, avšak byla bohužel neprozřetelně zrušena i branná výchova, neboť zachování předmětu v rámci nauky o chování obyvatel v době mimořádných situací a havárií a zdravotnické výchovy neztrácí smysl ani v současnosti. Mizí „soušky učitelky“ a objevují se po dlouhých 40 letech „pančelky“ - mění se oslovení učitelů na tradiční pane/paní. Jsou posilovány **estetická a ekologická výchova**.

Na jaře 1990 proběhl na škole **první ročník Dne Země**. Koncem prosince byla zrušena i ZO KSČ na škole, stejně tak i ideově - politické vzdělávání učitelů. Objevila se nová politická výročí, která se stala součástí ročního plánu práce školy, zejména 140. výročí narození T. G. Masaryka, výročí upálení Jana Palacha, návštěva papeže Jana Pavla II. v ČSFR. Zmizela tendenčně zaměřená politická výzdoba na škole. Musely být provedeny **obsahové změny osnov** zejména v literatuře, dějepise, občanské výchově, vlastivědě a zeměpise. O mnoha osobnostech se zase smělo mluvit, mnohé knihy se směly zase číst. Dne 3. října 1990 navrací ministr školství budově I. stupně **čestný název Masarykova základní škola Lysá nad Labem** a celá škola získala název **Základní škola Bedřicha Hrozného Lysá nad Labem**. Vzniká poptávka po výuce cizích jazyků mimo ruštiny, proto se učitelé rekvalifikují pro výuku německého a anglického jazyka. Neméně důležité zejména

pro obyvatele Lysé nad Labem a okolí je datum 27. června 1991, kdy poslední jednotky okupační sovětské armády opouštějí po 23 letech Československo. Na I. stupni, pod vedením paní uč. H. Kopecké a paní uč. Dědkové, vznikají **ambulantní návvisky** pro žáky se specifickou vývojovou poruchou učení. Nově začíná být organizována opět **výuka náboženství** pod vedením pana vikáře Martináska a pana faráře Molnára. Celkem 17 dětí dochází ve **školním roce 1990/91** na náboženství katolické, 2 žáci na náboženství evangelické. Na škole

poprvé po mnoha desetiletích znovu probíhají **charitativní akce** (např. Konto pro Míšu, kam bylo zasláno celkem 1.243 Kčs). Rok proběhl ve znamení vzpomínky na **400. výročí narození Jana Ámose Komenského**. Ve **školním roce 1991/92** dochází k další ze změn školského zákona, zavádějící zpět **povinnou devítiletou základní školní docházku**. O rok později, ve **školním roce 1992/93**, nastupuje na školu jako učitel tělesné výchovy pan Antonín Semerád.

V roce 1994 byla škola zařazena do sítě **škol s rozšířeným jazykovým vyučováním**: od třetí do deváté třídy je vždy v ročníku zařazena jedna třída, kde se žáci učí současně dvěma jazykům, anglickému a německému. Tento rok spolu s nejružnějšími ekonomickými omezeními a škrtů přinesl na základní školu již dlouho zcela neznanou skutečnost: na některé pomůcky a školní potřeby, které dříve dostávali žáci zdarma, se nedostávalo finančních prostředků a tak si pera, barvy, sešity a některé učebnice museli žáci platit sami. Nově byla ustanovena **Rada rodičů**, nyní jako občanské sdružení a jejím prvním předsedou se stal pan Jirsa. Školní rok byl zakončen slavnostní akademií v zámeckém parku, již navštívilo přes 500 diváků. Dochází k mnoha úspěchům jak v koncepčně - vzdělávací oblasti, tak samotné činnosti školy. Vnitřní diferenciací vedla k ustanovení široké nabídky **volitelných předmětů** na II. stupni školy, které přetrvalo až do zavedení tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v roce 2005, kdy muselo dojít k úsporám hodinových dotací a jejich převedení ve prospěch jiných vzdělávacích oblastí. Ekologická výchova se stala jednou z hlavních vzdělávacích oblastí na škole, a to na obou stupních. Došlo ke změně ve vedení školy: dlouholetá ředitelka školy Jarmila Soukupová - Čichovská odchází na vlastní žádost z funkce a po konkurzním řízení nastupuje od **školního roku 1993/94** na místo ředitelky školy paní Marie Pokorná ze Semic. Jejím zástupcem je Josef Žíla. O víkendu 6. - 7. listopadu 1993 postihla školu nemilá příhoda: **neznámí pobertové** vnikli ze dvora do školy a podařilo se jim odcizit v kanceláři příruční trezorek z částkou 8.000 Kč. Policii se pachatele vypátrat nikdy nepodařilo. Dne 18. února 1994 tragicky zahynula paní učitelka Kratochvílová, za níž se po návratu z mateřské dovolené do školy na krátkou dobu vrací paní Dr. Věra Bodnárová. Po konkurzu se stává od 1. 11. 1994 vedoucí odboru školství a kultury Městského úřadu v Lysé nad Labem. Na závěr školního roku 1993/94 žáci připravili a uskutečnili v prostorách muzea velmi zdařilé **divadelní představení Popelka**, spojené s výstavou *Hračky včera, dnes a zítra*. Na jaře 1994 byla navázána partnerská smlouva se 37. střední školou v Drážďanech. Bohužel, po několika letech spolupráce skončila zejména pro nedostatek finančních prostředků. Ve **školním roce 1994/95** škola oslavila **100. výročí stavby hlavního křídla** na náměstí. Byly uspořádány besedy s bývalými žáky v místním kině, slavnostní koncert a ve spolupráci s muzeem Bedřicha Hrozného a Městským kulturním střediskem Lysá nad Labem byla nachystána výstava Panu učiteli s láskou. U příležitosti tak významného jubilea byl vydán také velmi zajímavý almanach. Oslavy vyvrcholily počátkem června Historickým otevřením školy, divadelním představením - reminiscencí roku 1895 pod režii pana M. Pokorného. V roli

ředitele Krauskopfa exceloval pan Josef Žíla a v roli hraběnky Rohanové paní Hana Moravová. Při volbě vzdělávacího programu byl po prostudování podkladů zvolen **vzdělávací program základní škola**. Na jeho základě se škola připojila k experimentu MŠMT, v jehož důsledku se 5. ročník opět navrací I. stupni.

Od 1. ledna, s přechodem školy do právní subjektivity, se stává statutárním zástupcem ředitelky školy p. Antonín Semerál, jenž má na starosti administrativu související s touto změnou a ekonomickou oblast. Pan J. Žíla zůstává ve funkci zástupce ředitelky školy pro výchovně vzdělávací oblast až do roku 1998, kdy odchází na zasloužený odpočinek.

IV. Současnost

Základní škola Bedřicha Hrozného v Lysé nad Labem je úplnou základní školou s nejméně dvěma třídami v každém ročníku. Pracuje podle vlastního školního vzdělávacího programu Bedříšek - Bez dřiny a stresu, kreativně, otevřeně a spolu. Má snahu stát se školou komunitní, tedy otevřenou i pro širší veřejnost pořádáním nejrůznějších aktivit a podílejí se na společenském, kulturním a sportovním životě Města Lysá nad Labem. Pro žáky nabízí moderní výuku, tedy výuku za využití didaktické techniky a vzdělávacích strategií, odpovídajícím současným trendům, výuku v rámci nejrůznějších projektů v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Mimo standardní vzdělávání nabízí již od 6. ročníku jako nadstavbu další cizí jazyk, německý nebo ruský, a širokou nabídku volitelných a nepovinných předmětů (jazykové, přírodovědné, ekologické, sportovní, společenské), dále celou škálu volnočasových aktivit od prvních tříd po deváté: od prvního stupně zejména přírodovědný kroužek, kroužek pohybové výchovy pro dívky a florbalu pro chlapce, recitační kroužek, keramický kroužek, pěvecký kroužek v rámci školního pěveckého sboru Fontána, kroužek mažoretok a sportovních her pro starší žáky. Charitativní akce jsou součástí vzdělávacího programu školy. Mimo podporu krátkodobějších projektů je škola zapojena již mnoho let do Hnutí na vlastních nohách - Stonožka pod vedením paní Běly Gran Jensen, dříve pod vedením H. Šturmové, dnes zejména J. Krausové a J. Tovarové.

Pro budoucí prvňáčky organizujeme projekt úspěšného startu „Školička“, pro nové šestáky pak adaptační kurz v Krkonoších. Pro žáky na prvním stupni mohou být pořádány školy v přírodě, na druhém stupni lyžařský kurz. Pro starší žáky pořádáme zahraniční exkurze a zájezdy (Německo, Rakousko, Francie a Velká Británie). Škola již tradičně pořádá dvě významné sportovní akce. První je prosincový Běh Emila Zátopka a druhá červnová Velká cena Lysé nad Labem. Ve školním roce 2010/11 bude ale projekt Velké ceny pro nevhodný stav lehkooletického hřiště u ZŠ J. A. Komenského dočasně zastaven. Sportovcům hrozí totiž úrazy nejen na nevhodném povrchu běžecké dráhy, ale též například v doskočišti. S ohledem na stávající hygienické předpisy je též velkým problémem pro pořádání akce i neexistence sociálního zařízení v tomto areálu. V rámci vzdělávání zařazujeme projektové dny - na prvním stupni v rámci tradičních českých svátků Český rok, výtvarné dílny, drakiádu, den dětí a jiné. Na druhém stupni se jedná především o Evropský den jazyků, ekologické projekty, výtvarné soutěže a mnohé další. Se žáky pracujeme i v rámci dlouhodobých projektů z oblasti osobnostní a sociální výchovy, především v rámci výchovy ke zdravému životnímu stylu a protidrogové prevence. Etická výchova je součástí vzdělávací strategie školy, stejně jako nejnověji finanční gramotnost.

Mnoho informací lze najít na webových stránkách školy www.zsbhrozného.cz.

Školu ve školním roce 2010/11 navštěvují 462 žáci ve 21 třídách, z toho na prvním stupni jsou to 252 žáci v 11 třídách. Při škole působí teprve od školního roku 2006/07 školní družina s kapacitou 50 žáků; je určena především pro žáky 1. ročníku. Se žáky pracuje celkem 30 pedagogických zaměstnanců včetně vedení školy - ředitele a jeho dvou zástupců. Ředitelem školy je v současnosti K. Špecián, jeho zástupcem pro I. stupeň je od října 2005 p. Mgr. J. Minařík, zástupkyní pro II. stupeň a zároveň statutární zástupkyní ředitele v době jeho nepřítomnosti je p. Ing. P. Strnadová.

Do školy docházejí nejen žáci ze spádové oblasti v Lysé nad Labem, ale i z okolních obcí, například Milovic, Benátek Vrutice, Ostré, Stratova, Staré Lysé a dokonce i Sojovic a Předměřic nad Jizerou.

Budove školy procházejí postupnou rekonstrukcí za součinnosti majitele, Města Lysá nad Labem. Proběhlo několik velkých investičních akcí v posledních deseti letech a to v řádu mnoha milionů korun: rekonstrukce elektrické sítě a osvětlení, rekonstrukce sociálních zařízení, výměna oken na budově TGM, rekonstrukce podlah v budově staré školy. V tělocvičně byla nainstalována nová vzduchotechnika; další postup bude závislý na rekonstrukci Náměstí Bedřicha Hrozného, v jejímž rámci by měly být provedeny hydrodrenážní práce a tím by mělo dojít k odstranění vlhkosti suterénních stěn. Téměř ve všech učebnách jsou již nové tabule a nový nábytek. V příštím roce by mělo dojít ke generální opravě střechy a fasády na budově TGM, na budově BH se snad již také dočkáme nové střechy. Na Masarykovu školu ještě čeká rekonstrukce rozvodů vody a odpadů. Začít by měla postupná výměna oken v budově staré školy. Nakonec by měla proběhnout úprava okolí obou školních budov.

Škola pamatuje hodně. Jejími lavicemi prošly tisíce žáků. Přejme si, aby škola i nadále byla školou, jejíž absolventi budou úspěšní ve svém osobním i profesním životě a kteří budou na léta povinné školní docházky a aspoň některé pedagogy rádi vzpomínat.

Učitelský sbor červen 2011

První řada zleva (sedící): Petr Bäumelt, Milena Borovičková, Jana Krausová, Yveta Sovová, Eva Poborská, Olga Škanderová, Vojtěch Šenkýř

Druhá řada zleva (stojící): Karel Špecián, Irena Jarešová, Pavla Strnadová, Olga Gruhnová, Helena Burcalová, Taťána Anderšová, Lenka Kremlíková, Jana Borecká, Jana Chalupová, Petra Hamplová a Soňa Votavová

Třetí řada (vzadu) zleva: Pavel Špringr, Daniela Škodová, Dana Tvrdá, Lenka Minaříková, Jaroslav Minařík, Jana Tovarová, Alena Koňářiková, Petr Tesař a Věra Kindlová

Almanach vydala Základní škola Bedřicha Hrozného Lysá nad Labem

Autor textu: Mgr. Karel Špecián

Obrazová dokumentace: Vojtěch Šenkýř

Grafická úprava: Jiří Pulda

Tisk: Tiskárna F-PRINT, Krchleby 35

Náklad: 300 ks

Almanach vznikl díky podpoře a pomoci pracovníků SoA Praha se sídlem v Lysé nad Labem.